A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent s minden könyvárusnál kapható

A NÉPHUMOR
A MAGYAR IRODALOMBAN.

Irta IMRE SÁNDOR.

Kiadja a Kisfaludy-társaság.

Ára füzve 1 frt, vászonba kötve 1 frt 40 kr.

A legjobb
brünni szöveteket
eredeti gyári árak mellett a
Siegel-Imhof
féle finom posztógyár szállitja
BRUNNBEN.
Egy elegáns tavaszi vagy nyári
uri öltönyhez
elegendő *egy szelvény* 3·10 mtr hosszuságban, a mi megfelel 4 bécsi rőfnek. 1 szelvény ára
4.80 közönséges
7.75 finom
10.50 nagyon finom
12.40 legfinomabb
valódi gyapjuból.
Továbbá nagy választékban kaphatók: Selyemmel átszőtt kammgarnok, felöltőkhöz való szövetek, vadászok és kirándulók részére lodenek, peruvienne és tosking szalon-öltönyökhöz, **rendelet szerint meghatározott posztók hivatalnokok részére,** mosható szövetek urak és gyermekek részére, valódi piquék, mellényszövetek stb. **Kezességet vállalunk, hogy jó árut, mintaszerintit a legpontosabban szállitjuk. Minták ingyen és bérmentve.**

Legjobb és Leghirnevesebb
Pipere Hölgypor
La VELOUTINE
Különleges Rizspor
BISMUTTAL VEGYITVE
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ,
PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS.

Különös figyelemre méltó!

A hirneves Dr. Forti-féle sebtapasz

mely rendkivüli gyógyereje, eloszlató, érlelő s fájdalmat csillapitó hatása által leggyorsabb, legbiztosabb és egyszersmind gyökeres gyógyulást eszközöl különnemű bajokban. Egy csomag ára **50** kr. nagyobb csomagé **1** frt. használati utasitással együtt postán küldve **20** krral több.

Központi küldeményező raktár Budapesten:
TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerész urnál király-utcza 12. sz.

Bécsben: Pleban Xav. Ferencz a régi cs. k. tábori gyógyszertárában, Istvántér 1. sz., Dr. Girtler gyógyszertárában, Freiung 7. sz., Scharrer Konrád gyógyszertárában, Mariahilferstrasse 72. sz., Fritz G. és R., Bräunerstrasse 5. sz., Raabe Bruno I. Bäckerstrasse 1. Droguistáknál. **Prágában**: Fürst József gyógyszertárában, Poric 1071. **Gráczban**: Nedwed A. gyógysz. a Múrtéren. **Budapesten**: Schernhoffer K. gyógyt. Kristóf-tér sarkán. Ibos N. gyógyszertárában, V. ker. Nádor-utcza 3. sz. Buday E. városi gyógyszertárában, városház-tér 9. Pillich F. gyógysz. Dorottya-utcza 9. sz. Urbánn J. király-utcza 93. sz. Kriegner György Kálvin-tér. Barna Zsigmond márokkói utcza 2; továbbá Thallmayer és Seitz, nádor-utcza 10. Kochmeister Fr. utódainál, nagy korona-utcza 32. Neruda Nándor, hátvaniutcza 7. sz. Droguistáknál. Telkessy J. udvari gyógyszerész a várban. Vlassek E. gyógyszerésznél a Krisztinavárosban, Jánostér. Frumm J. gyógyszerésznél Viziváros, fő-utcza. Moldoványi J. gyógyszerésznél, Viziváros, fő-utcza. Eiszdorfer G. gyógysz. Tabánban (Ráczváros) Palota-utcza és Dévay Szőllősy J. gyógytárában, Krisztinaváros, Karácsonyi-utcza sarkán. **Acson**: Kratochvill József. **Aradon**: Rozsnyai M. és Schäffer A. gyógysz. **Balaton-Füreden**: Orbán J. **Balassa-Gyarmaton**: Cservenyák Gy. és Herepey K. **B.-Csabán**: Varságh B. **Berettyó-Ujfalun**: Tamássy Géza. **Debreczenben**: dr. Rothschnek V. E., Tamássy K. Göltl N., Örvényi O., Mihalovits István és Muraközy K. **Duna-Földváron**: Nádhera P. **Egerben**: Köllner Lőrincz gyógysz. **Eperjesen**: Krivoss Gy. Korn V. és Mákoviczky J. **Érsekujvárott**: Conlegner J. **Eszéken**: Dienes J. G. és Dávid Gy. gyógyszertárában. **Gyöngyösön** Mersits N. és Baruch J. **Győrött**: Lippóczy M. s Stirling K. **H.-Hadházon**: Farkas Ö. **Huszton**: Keresztes J. és Schmidt K. **Jászberényben**: Merkl J. **Kalocsán**: Horváth K. **Kaposvárott**: Czollner V. és Babochay K. **Karczagon** Báthory B. **Kassán**: Megay G. és Wandraschek K. Korláth F. **Késmárkon**: Genersich C. A. **Kis-Várdán**: Khudy J. **Komáromban**: Schmidthauer A. Kirchner M. és Kovács Arisztid. **Léván**: Medveczky S. **Losonczon**: Kirchner D. és Pokorny L. **Mező-Kövesden**: Fridély B. **Mező-Kászonyban**: Rátz Gy. **Mező-Kovácsházán**: Kiss P. **Miskolczon**: valódi minőségben csak Dr. Szabó Gyula és Ujházy Kálmánnál kapható. **N.-Becskereken**: Kovács S. **Nagy-Kanizsán**: Prager Béla. **Nagy-Károlyban**: Füleky P. **Nagy-Kőrösön**: Müller I. **N.-Szombaton**: Csepcsányi B. **N.-Váradon**: Huzella M., Molnár J. és Heringh S. **Nyiregyházán**: Korányi J. Szopkó Alf. gyógysz. és Kovács S. **Nagy-Kállón**: Hvezda K. **Pakson**: Malatinszky S. **Pécsett**: Sipőcz J. **Pozsonyban**: Erdy István. **Putnokon**: Fekete N. **Rimaszombaton**: Hamalliár K. **Rozsnyón** Pósch J. gyógysz. örökösei és Hirsch J. N. **S.-A.-Ujhelyen**: Zlinszky J. **Sopronban**: Gráner J. **Sümegen**: Stamborszky L. **Szathmáron**; Bossin J., Dr. Lengyel M. és Literáty E. **Szarvason**: Barts E. **Szegeden**: Barcsay K. és Keresztes S. **Sz.-Fehérvárott**: Dieballa Gy., Braun L. és Rieger B. **Székelyhidon**: Szabó J. **Szentesen**: Várady L. és Podhradszky L. **Szolnokon**: Kecskéssy F. **Szombathelyen**: Rudolf A. **Tarpán**: Monó I. **Temesvárott**: Tárczay I. és Jahner C. M. **Técsőn**; Ágoston Gy. **T.-Ujlakon**: Roykó G. **Tokajban**: Czigányi B. **Tolnán**: Gömbös L. **Tornalljján**: Urszinyi Zs. **Ungvárott**: Bene L. Lám S. Hoffmann B. Krausz A., Speck J. és Lukovics M. **Vaálon**: Frischmann F. **Varannón**: Gaál S. **Veszprémben**: Ferenczy K. és Szili Horváth P. **Villányon**: Csató Gy. Gyula. **Zilahon**: Unger G. **Zirczen**: Tejfel J. **Erdélyben**: **Brassón**: Mánn és Izay. **Deésen**: Róth P. **Fogarason**: Gleim Richárd. **Kolozsvártt**: Valentini A. Gundhardt A. Wolf J. és Dr. Ember Bogdán. **Kézdi-Vásárhelyen**: Kovács F. **M.-Vásárhelyt**: Bucher M. **Nagy-Szebenben**: Molnár J. C. **Szepsi-Szent-Györgyön**: Beteg B., Ötves P. és Barabás F. **Szászvároson**: Graffius J. **Vajda-Hunyadon**: Dr. Juchó F.

Ezen kitünő hatásu, nem eléggé ajánlható gyógytapasz készitője FORTI LÁSZLÓ. Lak.: Budapest, I. k., Nándor-uteza 3.

Arany Kincstár
Nélkülözhetlen tanácsadó minden család és háztartás számára
Szerkesztette
Beniczky Irma.
Ára füzve 80 kr., kötve 1 forint.

Városligeti sanatorium Budapest,
VI. Hermina-út 9. sz.
Miniszterileg engedélyezett intézet **minden állásu**
magán szülő és beteg nők
számára. — Ápolási díj (teljes ellátással és orvosi felügyelettel) 3—6 frtig egy napra.
Dr. Szalárdi Mór, Dr. Temesváry Rezső,
igazgató orvosok.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

Árva-Vára.
Történelmi tanulmány.
Irta
ifj. Kubinyi Miklós.
Második javitott kiadás.
Ára füzve 1 frt 60 kr.

LÁTCSŐ

A legelőnyösebb és legjobb valamennyi kettős tábori látcső közül a mi, **ujonnan** javitott **látcsőnk (Distanzglas).**

Ezen eszköz tiszta, színnélküli, **43 mm** objektiv-átmérővel; **minden szemre alkalmas,** még a legmesszibb távolságot is, tökéletes élességgel és tisztán mutatja; s katonai egyéneknek, valamint utazás- vagy szini előadásra egyaránt kitünő. — E látcső **8 üveggel** bir, 4½-szeres nagyitással, **compasz** és **bőrszijjal** közvetlenül az eszközön, valamint szilárd **bőrtokkal** s szijjal; **dbonkint 9** frt vám- és viteldíj-mentesen. 4193

Távcsők **6 lencsével,** szín nélkül, egészen finom fémbe dolgozva, legnagyobb távolságokat élesen és tisztán mutatva, **15**-ször nagyitva **5** frt; **18**-szor nagyitva **6** frt; vám- és viteldíjmentesen.

Árak utolérhetlenül alacsonyak! Szállitás csak utánvét vagy az összeg előleges beküldése mellett.

Sedelmaier & Schultz, Optische Anstalt, München, 17 Theatinerstrasse 17.
Legnagyobb raktár látszerészi készitményekből, Münchenben.

MATTONI
ERZSÉBET
SÓSFÜRDŐJE
gyógyhely Budapesten (Budán)
Megnyittatott április 27-én.
Kiváló gyógyhatással bír:
női bajokban és altesti bántalmakban.
Rendelő orvos dr. Bruck J. (vigadó-tér 1.)
Egészséges fekvés, jutányos lakások, jó vendéglő. — Pontos közlekedés a társaskocsikon reggeli 5 órától kezdve.
Állomási hely: Ferencz József-tér, a régi Lloyd-épület közelében.

A POZSONYI
KERESKEDELMI AKADÉMIA
alulirt igazgatója által az intézetet látogató vidéki *ifjak számára* **családja körében** szervezett
bennlakó intézet (internátus)
f. évi szeptember 1-én megnyilik.
Prospektust kivánatra készséggel küld
4251 *Jónás János igazgató.*

A «Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

A franczia rémuralom története.
A legujabb források felhasználásával.
Irta
Várnai Sándor.
Képekkel. — Ára füzve 1 frt 60 kr.

Tartalom: Előszó. — A nemzetgyülés megnyitása. — A Bastille bevétele. — A király Párisban. — A királyi család szökése. — A hadüzenet. — Junius 20. — A marseille-iek Párisban. — A királyság utolsó napja. — Uj emberek. — Szeptember 2-ika. — A konvent. — A Temple. — A királydráma. — A jakobinus-programm. — A girondisták. — Corday Sarolta. — A fogoly királyné. — Mária Antoinette pöre. — Mária Antoinette a vérpadon. — A girondisták pöre és halála. — A «Terreur». — A vértörvényszék. — Danton és társai. — Egy magyar áldozat. — Robespierre bukása. — Függelék. — A dauphin legendája.

Dr. Lengiel Fr.-féle nyirfabalzsam.
Kir. szab. Svédhonra.

Már magában véve azon növényi nedv, a mely a nyirfából kifolyik, ha annak törzsét megfurjuk, emberemlékezet óta mint a legkitünőbb szépitő szer volt ismeretes, ha azonban ezen nedv a feltaláló utasitásai szerint, balzsammá alakittatik át, csak akkor nyer ugyszólván csodálatos hatást. **Ha este megkenjük vele az arczot vagy más bőrrészeket, akkor másnap csaknem észrevehetetlen pikkelyek válnak le a bőrről, a mely ezáltal fehérré és gyöngéddé válik.**
Ezen balzsam kisimitja az arczon a ránczokat és himlőhelyeket, ifju arczszint, a bőrnek fehérséget, gyöngédséget és üdeséget kölcsönöz; a legrövidebb idő alatt eltávolitja a szeplőt, májfoltot, anyajegyeket, orrvereséget, bőratkát s a bőr minden más egyéb tisztátalanságait. Ára egy korsónak, használati utasitással együtt, 1 frt 50 kr.
Dr. Lengiel orvosi Benzoe-szappana a legalkalmasabb bőrápoló szappan, mely a bőrt gyengéddé s finommá teszi s hivatva van a nyirbalzsam hatását előmozditani. Ára 60 kr. Kapható minden jobb gyógyszertárban. Főraktár **Török József gyógyszertárában, Budapest,** király-utcza 12. — **Aradon**: Ring S. gyógyszerésznél

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

VERNE GYULA.
KÉT ÉVI VAKÁCZIÓ.
REGÉNY.
Forditotta HUSZÁR IMRE.
KILENCZVEN KÉPPEL.
Ára füzve 3 frt, vászonkötésben 3 frt 50 kr.

32. SZÁM. 1890. BUDAPEST AUGUSZTUS 10. XXXVII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre 12 frt, fél évre — 6 • | Csupán VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt, félévre — 4 • | Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 6 frt, félévre — 3 • | Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldíj is csatolandó

KÖLCSEY FERENCZ.

(1790—1838.)

Augusztus 8-dikán múlt száz éve, hogy *Kölcsey Ferencz,* a magyar irodalomtörténet egyik legkitünőbb alakja, kinek emlékét Szatmármegye oly méltó hazafias lelkesedéssel újítá meg e száz éves évforduló alkalmával, megpillantotta a napot Sződemeteren, Közép-Szolnokmegyében. Atyja, Péter, Álmosdon, Biharmegyében lakott. Anyja, Bölöny Ágnes, az akkori közép-szolnokmegyei alispánnak volt leánya. Maga a Kölcsey-nemzetség a középbirtokú nemesi családok közé tartozott, tagjai élénk részt vettek a megye igazgatásában, a melynek alispáni tisztségét közülök többen viselték.

Rendkivül fontos az, a mit maga *Kölcsey* Ferencz családja régi eredetéről mond abban az önéletrajzban, a melyet levél alakjában küldött Pozsonyból 1833 márcz. 20-áról Szemere Pálnak, leghívebb, legbizodalmasabb barátjának. «A Kölcsey-nemzetség — irja maga a költő — már ember emlékezetétől fogva Szatmármegyében törzsökösnek tartatott. A nemzetség levéltárában vagynak levelek fel a XIII. századig. A nemzetség s a megyeiek elejétől fogva úgy hitték, hogy eredetünket Ázsiából veszszük s javainkat ex prima occupatione et divisione regni birjuk. Ez a nemzetiségi régiség el nem korcsosúlt ivadékban arisztokrácziai büszkeséget is ugyan, de szeretetet is táplál a hon, a nemzet és nemzetiség iránt. A költőben az arisztokrácziai büszkeség talán nincs, de nemzeti büszkeség (mely szabadság és constitutiókból folyó önérzésből jön) igen sok; s ez a hon és nemzetiránti szeretettel egybe igen természetesen olvad.»

A testileg gyönge gyermeket korai csapások látogatták. Öt éves korában himlőbe esett s elvesztette félszemét, a mi igen nagy hatással volt a különben is félénk, mélázó gyermek kedélyére. Ez tette elvonúlttá, magába zárkózottá, búskomorrá, mely tulajdonságok a kifejlett férfiúban még inkább megerősödtek annyira, hogy volt idő, mikor egész évig sem lépett ki udvarából. Hat éves korában elvesztette atyját, s tizenkét éves korában anyját is, a kihez lelkének egész hevével ragaszkodott s a kinek nevét élte vége felé is mindig mint szent nevet emlegette.

«Anyám halála után — irja az említett önéletrajzban — mindjárt érzettem a legelső mozdulatot keblemben (a mennyire emlékezem). Bánatos vala az érzés, de szelíd. Egy papirosra írám fel a Bölöny Ágnes nevét, és még egyet, *még egy nevet,* mely nekem most is, 43-dik évemben oly kedves, mint a 11 éves gyermeknek vala. De a név szentebb, mint ide irhassam, szentebb, mint a közönség e tárgyról valamit tudhasson.» Valóban Kölcseynek e viszonyáról, a melyre későbbi korában is csak homályos czélzásokat tett, életírói is alig tudnak valamit.

A gyermek és ifjú tanulóévei a debreczeni kollégiumban folytak le, hol Péchy Imrének, a kollégium gondnokának, felügyelete alatt folytatta tanulmányait s már ifjú korában megtanúlt latinul, francziául és németül, olvasta Himfyt és Csokonait, kinek temetésén is részt vett. Csokonai költeményeit bálványozta e korban, s hogy később mégis épen ellentétes irányba csapott költészete, annak oka a Kazinczyval való ismeretsége, barátsága volt, kihez első levelét 1808-ban irta, s a ki azután mintegy kijelölte annyi dicsőséggel megfutandó pályájának irányát. A költészettel korán kezdett foglalkozni. Legelső versét tizenhárom éves korában irta, melynek «themája nem szerelem, de haza és király iránti szeretet vala.» Aztán mind többször felkereste a nem mindig szívesen megjelenő múzsát, paródiákat irt a Blumauer módjára, sőt megpróbálkozott egy víg- és szomorú-játék irásával is, melyek azonban nem maradtak reánk. Öntudatosabban s valódi hivatással csak a Kazinczyval való ismeretsége után foglalkozott a

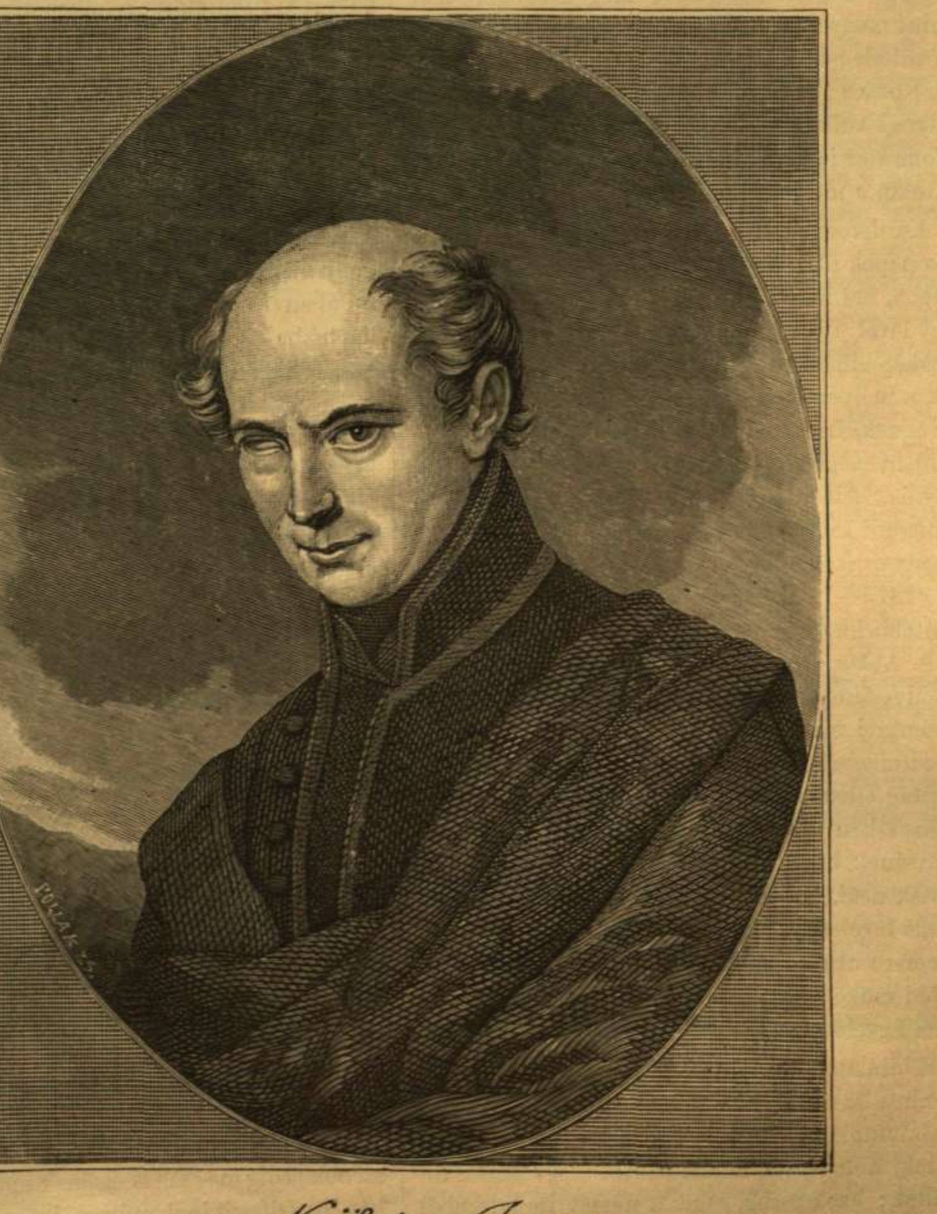

Kölcsey Ferencz.

költészettel, ámbár philosophiai, történeti, irodalmi és philologiai tanulmányai miatt később is csak ünnepélyes óráit szentelte a költészetnek. Korán megtanulta a gondolat-alkotás fegyelmezettségét, az elmélkedés szigoru logikus rendjét, önlelkének vizsgálatát, a melybe oly sokszor s oly huzamosan belemélyedt, hogy saját költészetét is elemezte, ízekre szedte lelkiállapotát, érzéseit magyarázta, szóval kritikusi hajlama korán fejlődött, a Voltaire, Schiller és Bayle müveinek tanulmányozásából táplálékot nyert és huszonnégy éves korában már megkezdte annyira nevezetes birálatait a Csokonai müveinek magyarázásával, a mely a legfélelmesebb kritikus színében tünteté fel őt. Már előbb, mikor a jogot is elvégezte s Debreczenből Pestre jutott a Szemere, Vitkovics és Horvát István társaságába, Szemerével együtt megírta az «Antimondolat»-ot, a melylyel a dunántúli orthologusok táborát szorosabb csatarendbe sorakoztatá. Akkoriban Péczelen «gyönyörű, víg napokat» élt, megkezdte a románcz-féle költemények irását, a mi — mint maga mondja — életének legnehezebb studiuma volt. Péczelen Tolcsván és Lasztóczon, hol folyvást Szemere társaságában élt, föllángolt szive, mert úgy hivé, hogy megtalálta végre azt az ideált, a ki után oly régóta epedt. «Nem, édes Palim, — irja önéletrajzában, — ő nem vala olyan, nem vala az! Nekem mindég csudálatos hajlandóságom vala áldozatok alá vetni a szivet. Azért-e, mert a temérdek sokat, miket a szív kivánt elérni lehetetlen volt: kevés pedig inkább nem kellett? Az ég tudja! Elég, hogy én akart és keresett áldozatokkal s nélkülözésekkel gyötörtem magamat az élet legszebb szakaszán; s ez engem a hypochondria sötétségéhez siettetett.»

1814-ben megosztozott testvéreivel, s legkisebb öcscsével, Ádámmal, Csekén telepedett meg; itt élte végig kevés megszakitással életét, itt vonult még szorosabban magába, hogy irói talentumát kifejtse, mely — mint irta — a magánosságban fejlődik ki; itt látogatták meg később, már mint megyei jegyzőt, azok a derék ifjak, a kik közül elég csak Pap Endrét, Obernyik Károlyt és Kovács Lajost emlitenünk, a kik mind mesterüknek vallották s végre itt hunyta szemét örök álomra és itt nyugszanak porai maig is abban a sírban, a melyet képünk mutat.

Kezdetben sehogy sem tudott a pesti víg, zajos napok után beletörődni a csekei magánosságba, hol irodalmi híreket csak nagy néha, egy egy levél utján tudhatott meg, pedig akkor már végkép elhatározta, hogy egyedül az irói pálya az, a melyen használhat nemzetének s az emberiségnek. Lassanként azonban mind jobban és jobban megkedvelte Csekét, főleg mivel Kazinczy és Szemere szivesen közlöttek vele minden irodalmi vagy nyelvészeti mozgalmat, a mely őt legkivált érdekelte.

«1815—1817-ig kevés verset irtam, — mondja föntebb idézett önéletrajzában, — lelkem sötét volt. Akkor jövendőm minden kedves képeinek elsülyedése után iszonyú hánykódásban valék. Örömmel választottam volna klastromot is.» Ily körülmények közt panaszszal telve el önmaga és a világ ellen, adta ki a «Tudományos Gyüjtemény»-ben a Csokonai, Kis János és Berzsenyi müveinek birálatát, melyek sok ellenséget szereztek neki. Ekkor szakadt meg az iliászi pör miatt levelezése Kazinczyval is, ki aztán csak a Szemere utján hallott egyet-mást életéről s további működéséről, a melyet nem szünt meg soha figyelemmel kiserni.

E birálatok oly rendkivüli hatást tettek, a milyenhez hasonlót alig tett egyetlen birálat is irodalmunkban. Azok, a kik a népies felé hajlottak, Kölcseynek minden sorát megvetéssel fogadták; azok pedig, a kik a német irodalomból átültetett classicismus zászlai alatt harczoltak minden sorát kész igazságnak hirdették. Szóval e birálatok mindenkire hatottak, bár különbözőkép. Azt azonban ellenségei is elismerték, hogy oly emelkedett, magas szempontokból kiinduló, oly müvészies kidolgozású, eszmékben oly gazdag, oly komoly hangú, oly finom izlésről tanuskodó, oly mély elemző talentumot mutató, philosophiai, lélektani, philologiai ismeretekben annyira bővelkedő kritika még nem jelent meg a magyar irodalomban.

Ő volt az első, a ki oly sok oldalú tanulmánynyal lépett föl abban az időben, mikor minden, még oly tehetségtelen iről is tárt karokkal fogadott a lelkesültek tábora. Ő alapította meg a magyar kritikai vizsgálódást, s ha egyéb érdeme nem volna, már ez is halhatatlanná tenné nevét örökre, főkép, ha ide számitjuk dramaturgiai értekezéseit is, a melyeket Körner Zrinyijéről és a komikumról irt. Nincs magyar aesthetikus, ki oly termékenyitőleg hatott volna az utána következő irókra, mint Kölcsey s a kinek felfogása alapjában még ma is jóformán épen oly helyes volna, mint korában volt.

Mikor az irodalmi mozgalom politikaivá változott, mikor a nyelvért és nemzetiségért folytatott küzdelmek az alkotmányért vivott harczok terére csaptak s minden erős hazafinak politikusnak is kellett lennie egyszersmind: Kölcsey is a politikai pályára lépett s résztvett Szatmármegyének azokban a nevezetes munkálataiban, melyek — mint irva van — versenyre hivták az erőket, kifejték a jellemeket és súrlódásra vezeték az eszméket. Kölcsey megyéje, az «ólmos botok hazája» vezérszerepet vitt a megyei harczokban s e vezérszerep főképviselői br. *Wesselényi*, gr. *Károlyi* György és *Kölcsey* valának. A tárgyalásoknak nagy részét *Kölcsey* tette papirra, s Nagy Károly, a megye ügyésze mellett, a *rendszeres munkálatok* kidolgozásának oroszlánrésze kétségkivül az ő vállaira nehezedett. Ismeretes, hogy e két férfiunak ez irányu dolgozata rövid idő alatt oly elismerést vivott ki, hogy még a szomszéd megyékbe is átkérték azt, s ennek az alapján adták meg az országgyülésre küldendő követeknek az utasításokat.

Innentől kezdve mind ritkábban és ritkábban foglalkozhat irodalmi ügyekkel, legfölebb még az akadémiai munkálatokat kiséri figyelemmel, a hol a titkári tisztséggel kecsegtetik némelyek, hogy állandóan az irodalmi középpontba csalják, azonban «szive már csak pihenni járt a szentelt ligetekbe, a csalogány zengésétől szoktatta magát a világi zajhoz, mely elől husz évig elvonult.» 1832 november 6-án választották követté s még ugyanazon hónap 25-én elindult N.-Károlyból, hogy részt vegyen az 1832/6-iki nevezetes országgyülésen, a hol csakhamar a legelső tekintélyek rangjára emelkedett a magyar nyelv, a vallásszabadság, az örök váltság, stb. ügyében mondott beszédeivel, a milyeneket még nem hallottak addig a magyar országgyülésen. Neve az aulikusok táborában majd oly rettegetté lőn, mint előbb az orthologusoknál.

Ismeretes, hogy Kölcseyt sokan érzelmi politikusnak nevezték, mint később Kossuthot is. Kétségkivül ő mint politikus is az érzelmek sugalmából indúl ki s mint szónok is inkább a szív húrjain játszik, mint az érzelmi okok logikai rendjével győz meg. De annyi bizonyos, hogy mint országgyülési s később mint akadémiai szónok az első volt, a ki ez irodalmi müfajokban valóban sikerült mintákat adott nemzetünknek. Ő volt mestere Kossuthnak, Deáknak, a Dessewffyeknek, Eötvösnek, Csengerynek s mindazoknak, a kik egészen 1848-ig vagy 1867-ig is szónoki babérokat arattak. Mint akadémiai szónok pedig még ma is elsőnek mondható, legfőkép, ha felfogásának müvészi igazságát tekintjük. A későbbi legkitünőbb akadémiai szónoklatoknak is csak nyelve magyarosabb, de mint szónoki mü nem mulja fölül egy is a Kölcseyét. Kazinczyról és Berzsenyiről mondott emlékbeszédei örökre szép példái maradnak az akadémiai szónoklatnak.

Nem itt van helye, hogy róla, mint politikusról s mint szónokról bővebben szóljunk. Működése sokkal ismertebb, semhogy mindezt egy rövid czikk keretében elmondhatnók. De másfelől *Kölcsey* a magyar irodalom egyik legrokonszenvesebb alakja, a kinek életéről már eddig is köteteket irtak össze, részint önállóan, részint folyóiratokban. Eddigi életiról azonban nem ismerték önéletrajzát, a melyről föntebb szóltunk s a mely legutóbb (1886—7) megjelent összes müveiben látott napvilágot. Magánéletére vonatkozólag újra ez önéletrajzhoz fordulunk s idézzük belőle ezt a részletet, a melyben meghiusult vágyairól, törekvéseiről szól. Elmondja, hogy mielőtt követté választották volna, philosophiai müvein dolgozgatott s talán el is végzi, ha ócscse, Ádám, meg nem hal. «Mindég vártam — folytatja — hogy ő (t. i. ócscse) vagy saját szorgalma, vagy felesége successiója által kiragadja magát bukásaiból s osztályrészemért adhat annyit, hogy Pestre menvén, tudományoknak élhessek. Most vége lőn mindennek. Mit tenni? Ez a gondolat eltépte életem minden reményét. Özvegy és árva maradt, s a nagy, a tehetős rokonságból segédre senki nem kelt; számot veték magammal, azt hivém, leszen erőm a világ bajaiba lépni, bár hosszú elszögellés miatt ereim gyakorlat nélkül valának s gazda lettem s hivatalbeli (t. i. megyei aljegyző, később aztán főjegyző). Egyik mint másik állapot küzdéssel jár, de mint literátorra nagy befolyással volt. Ettől kezdve az orátori pálya, több élet (wahres Leben) munkáimban, stb. Önérzés az előtt is sok volt mind verseimben, mind kritikáimban, de beszédemben talán büszkeség is van. De én soha nem beszéltem közhelyen, csak mint jegyző és követ s ilyenkor érzenem kellett, hogy tisztelet méltó test nevében szólok.»

Végül a következő megjegyzést teszi: «Hazámat, nemzetemet mindég lángolva szerettem, magyar lenni büszkeségem volt s lesz örökre, még akkor is, mikor e nemzet ellen kinosan panaszkodom.»

Tudva van, hogy ő ama nevezetes országgyülés végét már nem várhatta be Pozsonyban, mivel a megyében a szabadelvű véleményeket az ósdiak elnyomták s oly utasításokat küldöttek neki, a melyek szöges ellentétben állottak addig vallott elveivel. Az is tudva van, hogy távoztakor az országgyülési ifjuság gyászt öltött, s mikor bucsubeszédét elmondá, valóságos tüntetést rendezett. *Kossuth* is gyászkeretben küldötte szét e napról országgyülési tudósításait s a következő rendkivül jellemző sorokat irta:

«A tiszai követek asztalánál egy férfi állott, kinek halk szózata szent pietas ihletésként rezgett végig a csontvelőkön. Egy erős lélek töredékeny test láncai között. Tar agyát őszbevegyült kevés hajszálak lengték körül; szintelen arczán ezernyi virrasztott éjnek tikkadtsága ült; egyetlen szemében a nemzet minden mult s jövő bánata tükrözött. Szava tompa, mély és érztelen, mint egy siri hang, melynek monoton egyformasága csak ritkán, csak az indulatok legfőbb hevében szállongott alá, és lőn még tompább, még érztelenebb, még siriasabb, mikor aztán ökölbe szoritott jobbját emelve, a reá meresztett szemek előtt úgy állott, mint egy túlvilági lény, kinek szellemszavát, nem úgy, mint másét, az érzékléteg segedelmével, hanem közvetlenül lelkünk lelkével véltük hallani. És e siri hangra siri csendesség figyelmeztetett, melyet csak az érzelmek villanyos kitörése szakasztott félbe».

Ime *Kölcsey* pályája e nehány sorban. Egyszerű pálya ez, de gazdag hatású, maradandó emlékezetü. Munkássága a nemzet haladásának elemeivé vált s beleolvadt abba a nagy küzdelembe, a melyet nemzetünk a jelen század első felében megharczolt.

Pozsonyból való visszavonulása után még pár évig élt, s ez időt egészen a Wesselényi védelme foglalta el. 1838-ban augusztus 24-én hunyta le szemeit örökre. Mikor *Wesselényi* meghallotta a gyászhirt, szemei könybe borúltak s arczát kezébe rejtve, így kiáltott fel: «Nem közénk való volt!»

Dr. Váczy János.

CSALÓDÁSKOR.

Ez lenne hát az én szivemnek bálványa,
A végtelenséget a kiért bejárta?
Kit a nagy világban oly soká keresett,
S magának öröktől választott, szeretett?

Kinek légalakját a felhők honában,
Szeme fényét, tüzét a nap sugarában,
Arczát, mosolyát a virágok kelyhében
Álmodtam, kerestem, — ábrándim hevében.

Kiért vágyó lelkem az égbe felszállott,
S repülve bejárta a szép mennyországot,
Hogy az angyaloknak fényes seregéből
Lehívja, lehozza, tiszta lakhelyéből?!

Kinek édes hangját, e mennyei zenét,
Úgy hallgattam, mintha angyalok zengenék.
Kinek szive mézét, lelkének illatát
Lelkemből kiölni még 's föld nem bírhaták.

Ez a néma bálvány, — e hideg kőszobor,
Lélek nélküli báb, — szalag- s csipkebokor.
Ez üres, kihült szív, — lombtalan téli fa,
Jéggé fagyott virág, gyöngye-vesztett csiga!

Keresem jóságát, szivének melegét,
Bizalmát, örömét, vágyát, szeretetét,
Lelki átengedést, gyengéd odaadást,
Szelid női bájjal édes szívolvadást;

Egy sugárt a szemben, egy mosolyt az arczon,
Csak egy suttogó szót lágy, reszketeg ajkon,
Melytől piros lesz az arcz, derült a homlok.
Sehol semmi! Csak jég, tőr, halál, borzalmak.

Oh árva szivem te, mi nem volt reményed?
Álmaidból minő ébredés várt téged?
Fellegekbe ragadt képzeleted szárnya,
S most setét föld alá légy örökre zárva?

Nem, nem! Sötét göröngy többé el nem takar!
Szívem újulni vágy, lelkem élni akar!
Élni és virulni! Szeretni lángolón,
S dalolva szállani túl a világokon!

Nem! nem leszek — szivem láncait feloldja,
Egy kihamvadt csillag bús, keringő holdja,
Sem pusztult temető kisérteti őre,
S kilobbant remények siri szemfedője.

Szakadj hát rabbilincs! — kitört a lázadás, —
Oszolj kínos álom, törj meg setét varázs!
Nem veszhet el a szív, mely ennyit szenvedett, —
Lelkem repülj tovább, keresd eszményedet!

Göde Károly.

CSAK TRÉFA VOLT.

Elbeszélés.

Irta: KÖVÉR ILMA.

IV. (Vége.)

Alig két hónapja, hogy megnyiltak báró Dárfalvy Aladár kastélyának kapui az uraságnak husz évi távolléte után, és már is az orvos fogata robogott be azon, kit az apa nyugtalanul várt lenn a lépcső aljánál.

Dárfalvy Aladár gondtelt vonásait még dultabbá tette a nyugtalanság és szürkülő fejét lehorgasztva állt egyetlen gyermeke betegágyánál és a legnagyobb aggálylyal vizsgálta időnként az orvos arczvonásait.

— Nos orvos? kezdé, midőn elhagyva a beteget, saját dolgozó szobájába vezette az orvost.

Az orvos vállat vont.

— Én a betegséget meg nem állapithatom, csupán rendkivüli idegbántalmat konstatáltam, a mi végzetessé is válhatnék, ha . . . .

— Az égre orvos, csak ezt ne! — hörgé kétségbeesetten a báró. — Már négy gyermekemtől fosztott meg Isten rám sulyosodó keze. Csak egyetlen fiamat hagyta meg számomra a kegyetlen végzet, egyetlen gyermekemet, a kit imádok s a kiért meghalnék! Az isten nevére, barátom, mentsd meg őt! — Alig egy éve, hogy legidősb leányom, — egy rangján aluli ifjuhoz akarván nőül menni, a mit én elleneztem — öngyilkossá lett! Oh! bár ezt ne tettem volna! Mit ér a rang, a vagyon, édes öreg barátom, ha az ember oly boldogtalan, a milyen én vagyok már 12 év óta! Hisz te vagy egyetlen, legmeghittebb barátom, tudod: mily kegyetlen csapásokat mért reám a sors. Anyám halála után, házasságunk nyolczadik évében nőm, rútul megcsalva, elhagyott, gyermekeivel együtt, meghurczolva nevemet és saját becsületét..... ne többet erről: a bűnös nő már nem él — és anyja volt gyermekeimnek. Oh! de most már nincs senkim a világon Andoromon kívül, — hagyd meg őt nekem, kegyelmes Isten!

— Csillapulj, barátom. Bizzunk a Mindenható végtelen kegyelmében, s a mit ember tehet, tegyük meg. Fiadat valami rendkivüli idegrázkódtatás érhette, a mi tekintettel korára... Hány éves Andor?

— Nem régen mult 19 éves. Ő legidősebb gyermekem. Ugy-e öt meghagyja nekem az én Istenem?!

— Szólj csak, barátom, nem vettél-e észre valami jelt, mely arra mutatna, hogy e fiatal szív tán megszólalt és...

Dárfalvy báró elkomorodott, fejét lehorgasztá, a mit az orvos észrevéve, félbeszakitá beszédét s egy ideig szünet állt be, melyet a báró tört meg:

— Mondd, — szólt hosszas önküzdelem után az apa, — mit szólna a világ, ha egy Dárfalvy báró egy — pór leánynak nyujtaná kezét?

— Nem értelek; kérlek, szólj világosabban.

— Nos tehát, tudj meg mindent. Alig jöttünk ide, husz évi távollét után, midőn Andor fiamon — a ki most látta először e tájat, miután, mint tudod, születése óta a fővárosban élt, — oly különös változást vettem észre, a mely megdöbbentett; sokszor napokig nem láttam, de eleinte azt hittem, hogy a városi egyhangúsághoz szokott ifjú kedélyre tán a szabad természet látása tesz ily különös hatást. Sokszor órákig elüldögélt mellettem, mélázva és maga elé merengve. Sokat faggattam, végre tegnap bevallá, hogy egy pór leányka kötötte le szivét s hogy vagy e leányt veszi nőül vagy senkit a világon. Képzelheted meglepetésemet! Előbb ifjuságára hivatkoztam, hogy: alig mult 19 éves, de ő azt felelte, hogy ha szavamat bírja, türelmesen bevárja az időt, melyet házasságára kijelölök. Mikor láttam, hogy ily komoly a dolog: szigorúbban kezdtem beszélni, úgy annyira, hogy a legheveseb jelenet fejlődött ki közöttünk, a melyet fiam azzal végzett, hogy ha e leány nem lehet neje: húga nyomdokát követi és — öngyilkos lesz.

— Ismered e leányt?

— Nem; nem ismerem, nem is láttam. Tudod, hogy én nem igen mozdulok ki, mint a bagoly a fészkéből. Csakis azért jöttem újra e kastélyba, hogy zilált anyagi viszonyaimat igy jobban rendezhessem. No, de most szólj, édes öreg barátom, tanácsolj.

— Ez kényes kérdés; de mivel orvos vagyok és főleg, mert barátod vagyok, őszintén fogok felelni.

Késő éjfél volt, midőn báró Dárfalvy még mindig ott tanácskozott az orvossal. Majd a jószágigazgatót hivatta.

— Mondja csak, édes Ábrai, — szólt a báró, a belépő jószágigazgatóhoz, — miféle leány az, a kivel ön — mint már nekem több izben is említé — beszélgetni látta fiamat, Andor bárót.

— Bocsánat méltóságod, de alig két héttel foglaltam el állásomat méltóságod megérkezése előtt s így senkit se ismerek a tájékon; csak annyit tudok, hogy egy pór nő leánya, a ki ott lakik az úgynevezett kis dülőn túl. Az anyja özvegy, mert férje már régebben meghalt delirium tremensben. A leány igazán gyönyörű szép s a mellett olyan, olyan... senki se mondaná, hogy paraszt leány.

A tanácskozás azzal végződött, hogy a báró ily rendeletet adott ki a jószágigazgatónak:

— Hivassa ide azt az asszonyt, Ábrai, mindjárt holnap reggel.

A báró parancsa teljesítve lőn, de azt a feleletet hozták reá, hogy — «Nem jö; semmi dolga a kastélyban!»

Dárfalvy báró ez izenetre dühbe jött, de a beteg válságos állapota annyira kétségbeejté, hogy csakhamar elfeledte, miszerint egy jobbágy, egy pórnő igy ellent mer szegülni, neki, a környék leghatalmasabb urának!

Az orvos nem sok jóval kecsegtette, hacsak valami váratlan öröm nem adna fordulatot; mert — a mint mondá — a tudomány itt már nem tehet semmit, csakis a természet segithet.

*

Épen huszadik éve, hogy Dárfalvy Aladár báró utoljára járt azon az uton, melyen most halad a jószágigazgató kiséretében. Akkor alig volt 28 éves. Az a husz év megháromszorozta korát: annyit szenvedett az egykor nagyon is könnyelmü ifju.

Mióta utoljára itt járt, igen megváltozott az egész környék; tömérdek apró házacska, kunyhó épült az egykori beláthatlan rónaságon. Azt se tudta: merre jár, úgy átváltozott itt minden.

Egyedül az öreg füzfa görnyedezett még ott régi helyén. Azt is nagyon megviselte már az idő, azt az emlékezetes füzet. Emlékezetes?.. Vajon emlékszik-e még rá a méltóságos ur? Ha eddig nem is, most alighanem eszébe jutott, mert egy perczre megdöbbent, midőn kisérője kérdé, ha ne üljenek-e le?

Dárfalvy báró újra ott ült azon a kis padon, újra látta a kis patakot s úgy rábámult arra a megapadt kis vizre, mintha azt kérdezte volna, — azóta először! — attól a kis csendesen mormoló víztől:

«Mi lett abból a szerencsétlen leányból? Talán meghalt? tán engem átkozva halt meg? Megfogott az átka!»

— Nézze, báró úr, — szakitá meg a csendet az igazgató, — valószinüleg itt szokott találkozni a szerelmes pár, mert itt a padba van vésve a fiatal báró neve: Andor, — emitt meg Mária. Hej, méltóságos uram, mégis csak szép az a fiatalság!

A báró nagyot sóhajtott és még jobban elkomorodott. Hirtelen felkelt, mert úgy érezte, hogy ez a pad nem adhat neki pihenést!

— Menjünk!

Szótlanul haladtak s alig pár lépésnyire megálltak a kis paraszt ház előtt, melyet a jószágigazgató kijelölt.

— Itt vagyunk, méltóságos uram.

Ott voltak tehát. A gazdag, büszke báró remegve lépett be a paraszt viskóba. Nem, nem a

nagy úr, nem a büszke báró: az apa volt az, a ki egyetlen gyermeke életéért remegve, minden egyebet elfeledett.

Egy éj szemű leány fogadta, a ki csakhamar kisietett, hogy majd beszólítja a künn dolgozó anyját.

— Ez az a leány, méltóságos uram. Úgy-e, hogy csodaszép?

A báró nem felelt. Kimerülve rogyott egy székre és homlokán kiült a veríték a nagy belső izgatottságtól.

Egy kis negyedóra telt el így, néma csendben, melyet, az igazgató nem mert s a báró nem birt megtörni. Végre így szólt Dárfalvy báró:

— Épen semmit sem tudott meg e leány családi körülményeiről tegnap óta Ábrai?

— Semmit, méltóságos ur.

— Tehát atyja, a mint mondá, nem él, csak anyja, egy öreg pórnő.

— Ugy van, báró úr.

— A mint látom, igen szegények lehetnek.

— Valószinüleg, méltóságos úr. Ma reggel be-

— Mária! fiam szereti leányodat! tördelé a báró,

— Az Isten óvjon attól! kiáltott fel Mária, rémülten.

— Értelek, értelek! — hörgé a báró; — de légy nyugodt, ha beleegyezel: fiam nőül veszi őt.

— A báró egy — pór leányt?! — kérdé Mária keserü gúnynyal.

— Nem, Mária; figyelj reám. Van egy elökelő barátom, Dáras orvos, kinek nincs gyermeke, ő örökbe fogadja leányodat, és egy év mulva fiam az orvos leányát veszi nőül. Beleegyezel?

— Nem! — kiáltott fel erélyesen Mária.

— Nem?! De leányod is szereti fiamat s e két szegény szív megszakad, ha elválasztják őket.

— Hej, méltóságos uram, — tört ki Mária keservesen és a munkától érdes kezét szívére szorítá; — szivós pórtéka a szív, nem szakad az meg olyan könnyen. Megbízhatik a szavamban, méltóságos uram, nem szakad az meg. Nem, nem báró úr! — és fejét tagadólag rázta.

— Gondold meg, Mária, fiam meghal, ha jó hirt nem viszek számára.

— Méltóságos úr, — Mária kiegyenesedett és fakó arcza egy perczre kipirult; — a leány az enyém s azt teszem vele, a mit akarok.

— De...

— Még egy óra eltelte előtt elküldöm nénjéhez; — vágott közbe erélyesen — és soha többé nem lesz a méltóságos báró útjában. Isten legyen méltóságoddal, a ki minket most irtózatos szerencsétlenségtől óvott meg.

Mária elhagyta a szobát, s a báró megsemmisülve rogyott egy székre.

VI.

Feketére volt bevonva az egész kastély udvara, a mely tömve volt, mert a rokonok, barátok és ismerősökön kivül az egész falu népe kisérte Dárfalvy Andor koporsóját az örök pihenés helyére.

A kastély parkjában temették el; így kivánta ezt az öreg báró.

Mikor a sírt megásták, mikor a hulló rög tompa dörömböléssel kopogtatta a koporsó ércz-

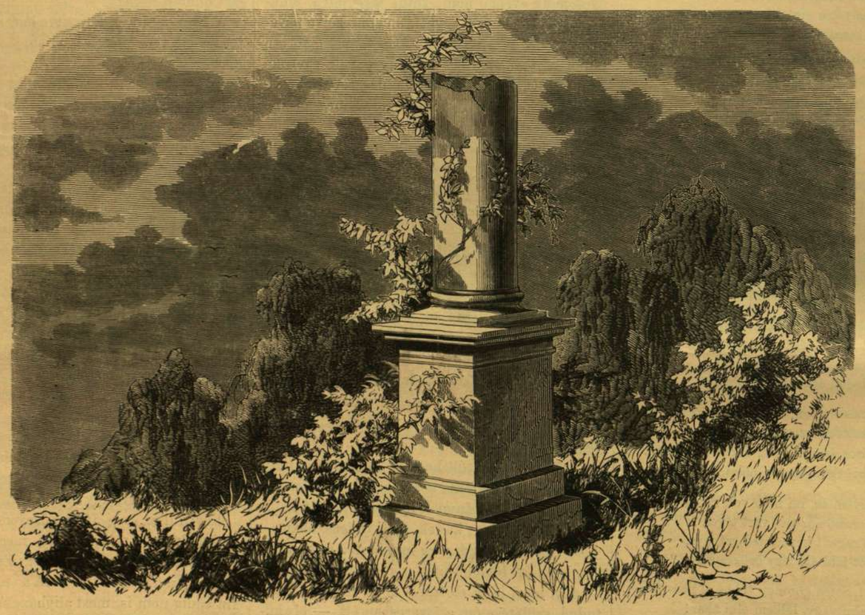

KÖLCSEY FERENCZ SIRJA CSEKÉN.

szélt rólok az erdőkerülő s azt mondia, hogy e leány atyja már ezelőtt nyolcz évvel meghalt, miután kis vagyonukat elpazarolta egészen s az anya kénytelen volt leányával zsellérházba költözni, miután a sajátjukat el kellett adniok.

A báró nem felelt, de nem is volt ideje, mert belépett az, a kihez jöttek, a kinek szavától a hatalmas bárónak boldogsága függött: az ajtóban megjelent a pórnő.

Az asszony arczán a barázdákat nem annyira a kor, mint a szenvedés metszette be. Haja már csaknem egészen fehér volt, csupán szeme, tekintete nem változott; az a bánatos kék szem az első pillanatra elárulja benne — Máriát.

Dárfalvy Aladár ráismert. Egy hang se jött ajkára, csak némán intett az igazgatónak, hogy hagyja magára, s az távozott.

Egyedül maradtak. Szó nélkül, de szilárd tekintettel állt az egyszerű, a szegény pórnő a báró előtt s a hatalmas úr lehajtott fővel várta, hogy megszólítsa őt.

— Mit kiván, méltóságos úr? törte meg végre a csendet Mária komor hangon.

— Ej, dehogy, méltóságos uram! az csak afféle nagyúri kedvtelés. Azután erélyes hangon így folytatá: de jó hogy, tudom! A leányt még ma elküldöm egy távoli helységbe, a hol az apja testvérnénje lakik; magam is oda szándékozom, mihelyest pénzzé teszem ezt a kis szegénységemet.

— Mária! Ez nem te vagy! hisz te nem beszéltél soha igy.

— Nem ám, méltóságos úr! — majd gúnyosan hozzátevé: A báró úr is másként beszélt egykor.

— Vigyázz Mária, te is anya vagy! vigyázz, mert itt nemcsak az én fiam, de leányod szive is....

Mária szeme csodálatosan villant föl és jelentőségteljesen vágott közbe:

— Nem féltem. Furcsa leány az, méltóságos uram. Több esze van, mint valamennyiünknek, hanem a szive..... na, az nem ütött az anyjáéra. — Van annak más módos kérője oda át a nénjénél.

— Mária! — kiáltott fel kétségbeesetten a báró; ne öld meg a fiamat, mert....

fedelét, mintegy üdvözölve az érkezőt, mintegy így szólva: «porból lettél, porrá levél; Isten hozott körünkbe ujra!» De a sír szélén állók keserves zokogása, főleg a kétségbeesett apa szív-szaggató sirása, annál inkább akarta volna marasztalni a drága távozót.

Elföldelték Dárfalvy báró utolsó gyermekét, — nevének utolsó örökösét. A résztvevők, a vigasztalók — kiknek résztvéte csak fájóbb, vigasza csak kétségbeejtőbb — félrevonultak. A megtört apa egyedül maradt ott, hogy még egy végső Istenhozzádat mondjon, egy utolsó imát küldjön elköltözött földi boldogsága után.

Már épen összekulcsolta kezeit és szemeit az égre függeszté, — oh! mert bármennyi csapás jött is onnan felülről: a vigasznak is csak onnan kell jönnie, midőn egyszerre egy halott halvány nőt pillant meg maga előtt, kinek arczán nem volt földi vonás, csak a fájdalom kifejezése árulta el rajta, hogy élő lény.

— Mária?! — suttogá öntudatlanul a báró.

Mária fejét csüggedten bólingatva szólt:

— Ej, ej, méltóságos báró! ez a tréfa sokkal

komolyabb volt, mint az, melyet Aladár űzött egykor Máriával; mert azt csak ember űzte emberrel: semmi — a semmivel! De itt a büntető, a boszuálló Isten üzött nagyon is kegyetlen tréfát, midőn szerelmet öntött a testvér szivébe testvére iránt.

A BUDAPESTI REFORMÁTUS FŐGYMNÁZIUM ÚJ ÉPÜLETE.

Rohamosan haladó és gyarapodó Budapestünknek nemcsak egyes jellemző, s egykor a főváros apraja és nagyja által ismert élő alakjai, hanem már egyes régi épületei is eltünnek lassankint, hogy uj, monumentális épületeknek adjanak helyet, vagy hogy újra felékitve, megifjult környezetökhöz méltó helyet foglaljanak el. Igy tüntek el a régebbi két-nyúl, most Lónyay-utczából a rozzant épületek és düledező kerítések, melyeknek helyén ma paloták és palotaszerű nyilvános épületek állanak. Képünkön és az itt következő sorokban ezen utcza egyik legdiszesebb ily középületét, a budapesti ref. főgymnáziumot szándékozunk megismertetni.

A jelen század ötvenes éveinek vége felé a

A BUDAPESTI REFORMÁTUS FŐGYMNÁZIUM ÚJ ÉPÜLETE. — DÖRRE TIVADAR RAJZA.

még ekkor díszesnek egyáltalán nem mondható széna-, most Kalvin-téren a református templom mellett egy sülyedt emeletes ház állott, a mely a lelkész lakásán kivül az egyház négy osztályú elemi iskoláját is magában foglalta. Ezen kis épületben fogamzott meg a felejthetetlen emlékezetü s méltán a nagy papok közé sorolt Török Pál pesti ref. lelkész és a dunamelléki ref. egyházkerület szuperintendensének lelkében az a gondolat, hogy a protestantizmus erősbödésére a már létező elemi iskola s a csak nem régen felállított theológiai intézet közé egy középiskolát is állitson. A gondolatot csakhamar tett követte, de mint minden nagy alkotásnak keresztülviteléhez egy ember ereje elégtelen, úgy ez esetben is Török Pál igénybe vette Gönczy Pál ernyedetlen munkásságát, és az így egyesített erőknek sikerült 1859 október első napjaiban az egyház épületében lévő helyiségek elégtelensége s készen nemléte miatt, egyelőre a Köztelken a pesti ref. főgymnáziumot négy osztálylyal és összesen 102 tanulóval Gönczy Pál igazgatósága alatt megnyitni. Még ugyanazon évben az egyház épülete egy emelettel emeltetvén, 1859 november 19-én a gymnázium saját helyiségébe költözött, a hol évről-évre fejlesztetvén, már 1863-ban teljes főgymnáziummá lett.

A főgymnázium, mely eredetileg semminemü alapitványnyal nem rendelkezett, a melyet tehát Török Pál igazán a semmiből teremtett, idő multával buzgó és a protestantizmusért lelkesedő férfiaktól, mint Balassa Antaltól, Hubay Józseftől, Roboz Károlytól, Szalay Istvántól és Szijj Sámueltől tetemes alapitványokat nyert, melyek fejlődését nagy mértékben segitették elő.

A főgymnázium tanulóinak szaporodásával a helyiségek mindinkább szükekké váltak, annál is inkább, mivel a tantermek eredetileg nem voltak iskolának szánva, hanem csak alacsony és szük lakószobák voltak. Az intézet fentartó testületének, a pesti reform. egyháznak, tehát nemcsak a többi fővárosi tanintézetekkel való verseny, hanem közegészségi és oktatási szempontok által is sürgetve, uj, megfelelő helyiségekről kellett gondoskodni. Megindult tehát a tervezgetés és az épitési összeg előállításáról való gondoskodás. Az első terv szerint a főgymnázium bérházzal egyesitve, a Lónyay-utczán fekvő Szijj Sámuel féle telekre lett volna épitendő; de e tervtől csakhamar eltértek, mert sokkal kedvezőbbnek mutatkozott az a terv, mely szerint a főgymnázium épitésére az egyház közelében a Lónyay-utczai városi népiskola pénz is. De a főgymnázium uj épülete s a régi épület átalakitása 176,000 frtban volt előirányozva, honnan teremtsék elő a hiányzó nagy összeget? Az egyház vezérférfiai, különösen annak első lelkésze, Szász Károly püspök és főgondnoka gr. Tisza Lajos megtalálták erre is az utat és módot. Mindenekelőtt a középiskolai (1883. XXX.) törvény alapján a felekezeti főgymnázium államsegélyre is igényt tarthatván, az egyház presbyteriuma a főgymnázium épitésére a kormánytól 50,000 frt államsegelyt kért, mely kérelmét az egyházkerület is támogatta, s az Egyetemes konvent közvetitette. A kért összeg a kormány által megadatott és négy részletben ki is utalványoztatott. Továbbá, tekintettel arra, hogy a protestans egyház egész szervezete a hivek áldozatkészségén és buzgalmán alapszik, kulturális feladatai teljesitésében az anyagi támogatást minden időben ettől nyerte: a presbyterium adományok gyüjtése céljából az egyház hiveihez felhivást intézett, melynek szintén megvolt az eredménye. Kiki tehetsége szerint adakozott az épitésre úgy, hogy ezen úton 45,563 frt. 56 krral gyarapodott az épitkezési alap.

Ilyen előkészületek után hozzá lehetett fogni az uj főgymnázium épitéséhez, mely 1888-ban el is készült annyira, hogy a tanitást az 1888/9-ik iskolai év elején már meg lehetett benne kezdeni.

A Lónyay-utcza elején, felső-olaszországi stilusban, vörös és sárga színü szárazon sajtolt téglákból épült két-emeletes református főgymnázium Kauser József, jóhirü fővárosi müépitész, terve szerint készült. Az épület mind külsőleg, mind belső berendezését illetőleg, a modern iskolák minden követelményeinek tökéletesen megfelel. A tervezés oly nagy gonddal történt és oly jól sikerült, hogy az oktatás czéljainak s a jól berendezett középiskolához köthető minden igénynek teljesen megfelel.

Az épület maga az 1774 négyszög méter területü telekből 1154·81 négyszögmétert foglal el. Alaprajzának alakja egy **I** betü, melynek lábát a 30·34 m. hosszú 9 ablakos utczai homlokzat képezi. Az épület egészen alá van pinczézve s valamennyi emelet vastartányok közé illesztett téglaboltozat által van egymástól elválasztva. Mindegyik emelet déli oldalán egy 2·40 m. széles fedett és üvegezett folyosó huzódik végig és a tantermek ajtai innen nyilnak. A tantermekben elhelyezett Meidinger-kályhák is innen kapják a friss levegőt. A pinczében van elhelyezve az iskolaszolgák lakása, valamint itt van a torna-

csarnok és annak mellékhelyisége is. A tornacsarnok a földszintet is áttörve, az első emelet padozatáig ér fel. Földszinten van az utczai részen az igazgató-tanár lakása, mig az itt elhelyezett öt tanterem ablakai is mind a zajtalan udvarokra nyilnak. A földszinti termek mindegyike 5 m. magas, s az átlag 3 m. magas ablakok által kellőleg meg van világítva. Az emeletekre a 8·17 m. hosszú s 6·02 m. széles lépcsőházból igen kényelmes, 2 m. széles gránit lépcső vezet fel. Az első emeletre érve, a lépcsővel szemben találjuk az igazgatói irodát és előszobáját, mellette a 11·90 m. hosszú és 7·10 m. széles czélszerűen berendezett természettani tantermet, melynek négy nagy ablaka egy alkalmas készülék által egyidejüleg sötétíthető el. E terem, mely gáz- és vízvezetékkel van felszerelve, egy elég tág vegytani fülkét is magában foglal. A természettani tanteremből nyilik a gyüjteményterem és a tanár dolgozó szobája. Ezen emeleten van még a gazdag földrajzi gyüjtemény, a tanári gyülésterem, előszobával, az ifjusági könyvtár és még négy tanterem. Az osztály tantermek hossza 7·91—9·87 m., szélessége 7·51—8·17 m., és magassága 4·60—4·94 m., területe tehát 59·40—80·68 négyszögméter, s igy térfogata 273·26—398·35 köbméter között ingadozik. Minden tanterem legfeljebb 60 tanulóra lévén berendezve, egy-egy tanulóra 1—1·34 négyszögméter terület, illetőleg 4·55—6·30 köbméter légtérfogat esik, a mennyi az egészségügyi követelményeknek tökéletesen megfelel, különösen ha tekintetbe veszszük, hogy a németországi szabályzatok egy-egy tanulóra átlag csak 0·9—1·2 négyszögméter területet, illetőleg 3·9—5·2 köbméter térfogatot, és az egészségtani követelmények tekintetében igen szigorú Erismann is 1·48 négyszögméter területet és 6·65 köbméter légtérfogatot követelnek. A levegő elégséges megújulását pedig az óraközökben kinyitott ablakokon kivül minden tanteremben két-két 30—40 cm. keresztmetszetü légvezető cső eszközli. Tisztaság és tartósság szempontjából minden tanterem padlózata keményfa deszkácskákból, úgynevezett amerikai parkettáblácskákból, van készitve.

A második emeletre érve, lépcsőházában a díszes kőkeretbe foglalt és fekete márványból készült nagy emléktáblát látjuk, melyre mind azok nevei be vannak vésve, a kik a főgymnázium építéséhez nagyobb összegekkel járultak. A második emeleten találjuk a 15·78 m. hosszú, 7.10 m. széles és 6 m. magas, öt nagy ablak által megvilágitott disztermet, melynek egyik diszét a főgymnázium alapitójának, Török Pál püspöknek Barabás Miklós által festett életnagyságú arczképe képezi. A diszterem egyik oldalán van még egy kisebb terem, a másik oldalon pedig a főgymnázium két könyvtári terme. Ugyanezen emeleten van a 16·8 m. hosszú, és 8·17 m. széles igen világos és jól beredezett rajzterem, egy kis mellékszobával, a természetrajzi tanterem és gyüjteményterem és még három tanterem.

Ezen adatokból látható, hogy a budapesti ref. főgymnázium épülete egyike a legegészségesebb és legjobban berendezett tanintézeteinknek, mely nemcsak az iskolát fentartó egyház büszkesége, hanem a fővárosnak is egyik disze.

Végül megemlitjük, hogy az egész épület 152,716 frtba, a belfelszerelés pedig 11,228 forintba s igy az egész főgymnázium — telek nélkül — 163,944 frtba került.

Somogyi Rudolf.

A FRANCZIA VIDÉKI ÉLET.

Azon káprázat, melyet Páris úgy valóságos, mint a neki tulajdonitott fényével gyakorol az idegenekre, ezekben, — igen megbocsáthatólag, — oly hiedelmet kelthet, hogy fővárosán kivül Franczia országg figyelembe alig vehető. Chartresről, a Mont-St.-Michel-i csodás kolostorról csak azok emlékeznek meg, kik építészettel foglalkoznak, a geologusokat az Auvergne vulkánikus hegyei vonzzák; a katonák a st-cyr-i és saumur-i intézeteket keresik fel; a festőket a versailles-i és caen-i képtár érdekli, a borászokat a reims-i, epernay-i hires pezsgő-pinczék; a tengerészeket a seyne-i hajógyár; az egyszerűen szórakozást kereső touristákat végre a szavoyai Alpesek, a Pyrénée-ek s a normandi vagy nizzai, biarritzi tengeri fürdők.

A provinczia önmagáért alig talál kedvelőt, holott, — legalább ethnografiailag, — kimeríthetlen kincseket rejt magában, miután a franczia nép eredetisége csak ott kerül egész tisztaságában napfényre.

Ezt eléggé bizonyitja a középkori territoriális viszonyok tiszteletben tartása. Lehet százéves a forradalmi felosztás behozatala, azért ma sem mondja senki, hogy ebből vagy amabból a departement-ból való, hanem hogy ennek vagy annak a provincziának a fia. A Berry, a La Marche, a Perigord, a Bourbon, a Saintonge elnevezés folytonosan a nép ajkán van, bár sem földrajzilag, sem törvényhatóságilag nem létezik. Párisban természetesen legfeljebb a Bretagne-ról és Normandiáról tesznek említést, egyébként az országot csak a szélrózsa megjelölései szerint osztják el északi és nyugatira, vagy déli és keleti részekre.

Bármelyik irányban haladjon is azonban az ember, általános vonásként fogja találni a földbirtok végletekig való szétdaraboltságát. Az ezer, ezerötszáz holdas tagok a legnagyobb ritkaságok közé tartónak, és ha elő is fordulnak, nem tünnek föl egységeseknek, mert leggyakrabban több majorságra levén osztva, ugyanannyi különböző gazdasági központ közé látszanak tömörülni.

A kis birtok nem tarthat el cselédet, igy hát a legtöbb esetben a birtokos maga müveli földjeit. Ennél fogva mig egyrészt bérest (garcon de ferme) látni ritkaság, másrészt a falusi blouse-os parasztok majdnem mind földbirtokosok.

Ily minőségükben független gondolkozásmódjuk felett megütközni nem lehet és valóban magukat befolyásoltatni csak akkor engedik, ha valamely tekintélyes földes úr örökölt, vagy vett birtokán köztük már évek óta lakik. Az ilyenhez gyermeki tisztelettel ragaszkodnak, s például képviselőválasztáskor annak a legnagyobb használnára is vannak. Igy választották meg a császárság idejében Richard Móriczot, az Ollivier-kabinet későbbi miniszterét, huszonhét éves létére egy érdemes tábornok ellenében. «Ez igen természetes, — jegyzé meg III. Napoleon, — miután a parasztok egyszerűen Móricz úrnak nevezik!»

A választásoknál egyébiránt nagy szerepet játszanak egyes szövetkezetek is. Ilyen szövetkezet a logne-i *temetkezési confrérie*, mely — kétszáz negyven év óta áll fenn, s melynek tagjai egy franknyi évdijért fényes temetést biztosítnak egymásnak. Az évi közgyülésen mindnyájan jelen vannak, s az azt követő társas ebéden megbeszélik az ország dolgát. Midőn oda magával elvitt 1869-ben az említett Richard Móricz, Logne az ő választó-kerületéhez tartozott, — odamenet, mint másodszor megválasztott képviselőjüket, a községek mindenütt ünnepélyességekkel fogadták. Volt ott zöld ágakból emelt diadal-kapu is. Különösen teritett asztal minden falu végén. Richard kocsiját mindegyik mellett kénytelen volt megállítani, hogy elfogadhassa a maire — a falu birája — hódolatát. Ez azonban, fájdalom! nemcsak dikczióból, de mindannyiszor uzsonnából is állt, melyet a beteges képviselő el nem fogadhatott. «Kinálják csak barátomat», felelte hamisan reám mutatva, — «ő majd eszik és iszik helyettem!» Ugy de a sütemények erős gyomorra, a liqueur-ök erős fejre voltak számitva, minővel én nem birok. Igy hát egy fél tuczat ovácziò után tökéletesen bele kellett betegednem a dicsőségbe.

Richard később birtokán maga is maire lett. Mint ilyen, ő kötötte meg a polgári házasságokat, s az új házaspárnak emlékül mindig egy szép álló órát adott.

Általános tapasztalat az is, hogy az utakat a legjobb karban találhatni országszerte, és pedig nemcsak az állam által fentartott nagy nemzeti utakat, hanem a megyei, sőt viczinális utakat is. Még a dűlőbe vezető, korlátolt használatú utacska sem nélkülözi a legtöbb esetben a makadamot. Azon országutak, melyek I. Napoleon alatt adattak át a közlekedésnek, rendesen a mértani egyenes vonal merevségét követik, s irányukat hegyen-völgyön keresztül kérlelhetlen pontossággal folytatják. A két oldalukon futó árkok fűvel teltek, *miért* is rendesen a szomszéd községek teheneinek szolgálnak legelőül. A hol kövesebb az ország, ott a tehén mellé kecske is sorakozik. Miután ez azonban nagyon falánk állat, hogy menetközben kárt ne tegyen, szájkosarat kap ócska harisnya-fejből vagy hasznavehetlen rongyból. Pásztornak melléjük a gyermekeket és az öregeket rendelik. Az éltes asszonyok ily foglalkozás közben kötéssel el unalmukat; de van olyan is, ki ruhát, inget varr.

A kemény, kátyutlan út a legnehezebb kocsit is elbirja; a franczia mindazonáltal a kétkerekű jármü iránt viseltetik előszeretettel, nemcsak mert könnyebben gördül, de mert a lerakodásnál a fáradságot igen kiméli hosszában felbillenése által. Miután pedig az ily jármü nagy küllőjü kerekeken nyugszik, hogy tágasabb lehessen, — mozgásba csak magas, két rúd között járó ló által hozathatik. Ezért adták-e magukat a franczia lótenyésztők termetes állatok produkálására, vagy a kétkerekü járművek elterjedt voltát a nehéz lovak gyakorisága okozta-e? ezt meghatározni illetékesebb toll feladata. Azt azonban még hozzáteszszük, hogy a sokat emésztő nagy lóból, ha nem *percheron* vagy *limouzin* is, kevesebbet lehet eltartani, mi a lovak számának elszaporodását magától érthetőleg meggátolja.

Hihetőleg a köves utaknak kell tulajdonitni az általánosan használt faczipőket — sabot — is; azokon mezitláb járni, vagy gyenge talpú czipőben, topánkában, türhetlen volna. Miután azonban a faczipő nem hajlik, hordása nehézkessé, ügyefogyottá teszi a menést. A magyar paraszt menyecske patkós csizmájában fürgébb, mint itt a faczipős siheder.

A községek rangfokozata a következő: megyeszékhely (chef-lieu de départements), járási székhely (chef-lieu d'arrondissement), hol a járásbiró (sous-préfet) tartózkodik, és kerületi székhely (chef-lieu de canton). Ezután jönnek a falu (bourg vagy bourgade) és a falucska (village). A «hameau» nem község; nincs sem maire-je, sem temploma, iskolája. Bár külön nevet visel, helyzete olyan, minő nálunk a lakottabb pusztáé.

A «bourg»-okban van rendes vásár; a «village»-ban csak alkalom adtával van sokadalom. Itt is, ott is nagy szerepet játszik a «saltimbanque», az erő-művész. Lakását egy waggon-féle kocsi képezi, melylyel nyáron át igen gyakran találkozhatni, miután a művész urak vendégszereplése szakadatlan tart és több megyére kiterjeszkedik.

Mindennapi vendége minden magát respektáló útnak a vasúti állomások felől és felé jövőmenő társaskocsi is. Kocsisa egyszersmind hordár, a mennyiben elvégzi az útjába eső helységekben a kisebb megbizásokat. Az ily társaskocsit két ló húzza csak, de azért vásár és vadászat idején nagyon megterhelik.

Franczia ország jellegében észrevehető határvonalat képez konyhája és pinczéje. Éjszakon és középen vajjal főznek, délen olajjal; a Bretagne, Normandia és Picardia almabort (cidre) iszik, az ország többi része szőlő-bort, vagy a phylloxera pusztitásai óta, inkább csinált bort.

Ide vonatkozólag azonban igen örvendetes javulás állt be. Magam is ismerek médoc-i szőlőbirtokost, ki ezelőtt tizenöt évvel minden jövedelmét elvesztette, ma már azonban azzal dicsekszik, hogy az amerikai fajok ültetése után hajdani terméseihez hasonlókat mutathat fel, ha nem jobbakat.

Különbséget tesz a vidékekre nézve az is, hogy ki vannak-e téve egy lehető inváziónak, vagy nem? hogy járt-e rajtuk ellenség az utolsó száz év alatt? Ott, hol e kérdések igenlő feleletet nyernek, a lakosság jellemében van valami keserű vonás, mely az idegennel szemben tartózkodás, hogy ne mondjam, gyanúskodás alakját ölti, és vagy chauvinistikus kitörésekben, vagy melankholikus csüggedtségben nyilvánul. Társalgás közben mindig, önkénytelenül erre a kényes pontra tér vissza a jövő iránti aggályok, vagy a múltra vonatkozó emlékek képében. Az utóbbiak között az 1814—1815-iki okkupáczió folytán a magyar név is felmerül. Ha jól tudom, az Isère département területén, Grenoble körül, van is egy kút, melyet *«magyarok kútjának»* neveznek, mert valami eltökélt paraszt-csapat az említett korszakban néhány cselbe ejtett huszárt abba dobott be.

A nép jelenleg mindenütt beszél francziául, mióta, mint nálunk, behozatott itt is a köteles, ingyenes iskoláztatás. De valójában nem is létezett más irodalmilag müvelt nyelv, mint a breton és a provençal-i. A baszkok igen kis számban voltak arra nézve, hogy nyelvészetileg oly végtelenül érdekes nyelvüket, melyet Bonaparte bíbornok a magyarral akart rokonságba hozni, magasabb fokig müvelhették volna. Fajuknak sulypontja egyébiránt inkább Spanyolországban keresendő. Az auvergne-i hegyek lakói ugyan különös patois-t, — tájnyelvet — beszélnek, de ez nem nyelv; ez csak a francziából és a provençaliból kevert zagyvalék, minő a Földközi-tenger mellett a máltai, melyben az arab, olasz, görög, franczia és angol szavak folyton váltakoznak.

A falusi házak általában köből vannak, de nem faragottból, hanem csak tördeltből. A Cher départementban láttam régi faházakat is, melyek közül az egyik 1519-ből való volt. Az épületek legfölebb egy-emeletesek, de nem oly tágasak, mint a német parasztokéi. A bortermelő vidékeken inkább találni magas földszintet, miután ott a pinczére is kellett költeni, mely a ház alatt van, de nem nagyon mély.

Az oly falu, melynek több utczája van, csak a fő-utczán tiszta, mig szűk sikátorjai görbék és meglehetős piszkosak. Éjszakfelé a külső csín persze nagyobb, mint délen, hol a nap verőfénye vállalja magára a szépítési bizottságok teendőit. Kert igen ritkán van a ház előtt, miután a talaj drága; ez az oka annak is, hogy udvar alig van, s ha van is, aránylag igen kicsiny.

A templomok a legtöbb esetben diszesek, s fel vannak szerelve az isteni tisztelet minden kellékeivel. Alig találhatni olyat, melynek legalább ne volna fisharmoníkája; ritkaság az is, hogy csak egy oltárja lenne. Székeket csupán a nagyobb egyházakban találhatni; a falusi templomokban épen oly padokban ülnek az ájtatoskodók, mint nálunk.

A népviselet napról-napra jobban közeledik a párisi munkások ruházatához: munkaközben kék vagy néha fehér «blouse», vasárnap posztó ruha. Az előbbi nemzeti öltönyről, melyet egy képviselő most a képviselőházba is bevitt, meg kell jegyezni, hogy az egy gallértalan hálóinghez hasonlit, s durva gyolcsból van. Miután nyilást rajta csak a nyakon és mellen hasitnak s térdig ér, hidegben jobb szolgálatot tesz, mint szellős kinézése gyaníttathatná.

Eddig a nők fejkötője állt legcsökönösebben ellent az elvárosiasodásnak s mindig hófehér levén, bizonyos mértékben a legszegényebb ruhát is feldiszíti. A Berry-vidéken fekete köpeny van divatban, mely viselőjének egészen apácza kinézést kölcsönöz. Nevezetesek az arles-i és és granville-i öltözetek is; ezeket a párisi játékkirakatokban gyakran láthatja az ember.

De Franczia országot «irásban és képben» adni egy czikk a legjobb akarattal sem volna képes. Soraink tehát még csak azon megjegyzéssel fejezzük be, hogy a franczia nemzet erejének, nagyságának titka az ország rendkivül előnyös földrajzi fekvésében keresendő. Három tenger mossa partjait s mégis szárazföldi hatalom, melyet minden oldalról a legmüveltebb nemzetek vesznek körül. Földje nem valami rendkivüli ugyan, de megterem mindent, mi a mérsékelt égöv állat- és növényországához tartozik. Hogy ily körülmények között a nép nem kivánkozik máshová, könnyen megértheto. Ezért elégedett meg a franczia a dicsőséggel, másoknak engedvén át a hódító politikát. Vajha megelégednék most egyelőre szellemi és az ipar terén kivivott sikereivel: ott az egész müvelt világ tapsait kivivná, s nem szorulna be nem vallható szövetségesre!

Bertha Sándor.

A HALÁL NAPJA.

Jurjevskája Katalin herczegnő emlékirataiból.

X.

A császár közvetlen környezetéhez tartozó főurak között egy sem volt, ki kellő időben akár szóval, akár pedig közvetve, a válságos viszonyokat ura előtt nyiltan fölemlitette volna, holott erre nézve majd minden nap elég alkalom kinálkozott. T. herczeget azért küldte a czár Londonba, hogy az angol kormánynál az úgynevezett orosz emigráczió dolgában eljárjon. E helyett T. nemcsak hogy semmit sem ért el, hanem azon felül azzal a hirrel jött vissza, hogy az angol államférfiak nagyon is helyeslik a császár álláspontját, melyet legújabban elfoglalt. Vagyis más szavakkal: Anglia épen nem törődik azzal, ha az akkori válság a bukást előidézi. Midőn a kanczellár Berlinből üres biztatásoknál egyebet nem hozott vissza, még a legelfogultabb ember is átláthatta, hogy a szerencsétlen háború óta egyetlen egy barátja sem maradt az egykor oly hatalmas orosz birodalomnak, *Skobelev*, *Ignatiev* és több eféle emberek szerencsésen elérték, hogy most már, még a legnagyobb áldozatok árán sem kaptunk őszinte indulattal érző szövetségeseket.

Magamhoz kérettem *Skobelev* tábornokot, kiben, ha egyebet nem, de legalább katonás őszinteséget kereshettem.

A «plevnai hős» egy ideig figyelemmel hallgatta kifakadásaimat a császár rosszlelkü tanácsosai ellen, de midőn egyebek közt azt is felhoztam, hogy minden szerencsétlenségnek okát amaz igazságtalan háborúban keresem, kitört rajta a régen elnyomott düh, melyet évek óta ellenem táplált.

— Asszonyom, — mondá, nagyon is emelkedett hangon, melyre embereim az előszobából megrémülve bejöttek, — Oroszország nem maradhat tétlenül, mig csak a gondviseléstől neki szánt küldetést be nem fejezte. Hátrálnunk, vagy gyáván visszavonulnunk nem szabad. Egy nagy vértenger sem moshatná le rólunk e gyalázatot.

A császár nemes szive nem birja el mindazon hajmeresztő jelenetek látását, melyek nélkül czelhoz érni nem lehet. Ha rajtam állott volna, ma az Aja Zsófia templomán lengene Szent-András keresztje, és ellenségeink régen a porba döltek volna a czár hatalma előtt. Most tollhősök és ideges nők kezeibe van letéve Rurik birodalmának sorsa és jövője.

Miután láttam, hogy nézeteim a tábornok megrögzött balhitével merev ellentétben állnak, csakis arra kértem, hogy a császár ideges voltát figyelembe véve, holmi újabb eszeveszett kalandokra rá ne vegye, mit Skobelev nemcsak meg nem igért, sőt avval a rosszal eltakart fenyegetéssel távozott, hogy ezentúl soha nővel — legyen az bár ki, — beszédbe ereszkedni nem fog többé.

Közvetlenül *Reden* ezredes meggyilkoltatása előtt névtelen levelet kaptam, melyben egy jóakaró barát arra figyelmeztet, hogy ezentúl ne álljak az általános mozgalom útjában, mert különben oly eszközöket fognak ellenem alkalmazásba venni, melyek tevékenységemet örökre megszüntetendik.

Itt meg kell jegyeznem, hogy *Reden*, ki valamikor a császár kedvencz lovászmestere volt, minden alkalommal az úgynevezett ifjú-orosz párt tervei ellen használta fel egész befolyását a császárnál, és alkalmilag e czélra közreműködésemet is kikérte. Midőn Reden haláláról értesültem, eszembe jutott a névtelen levél, és *Skobelev* megvetőleg kimondott fenyegetése.

A császár rossz néven vette már azt is, hogy egyáltalán Skobelev-et magamhoz kérettem, ki valószinüleg más színben tüntette fel elvbarátjai előtt fellépésemet, minek folytán most már ellenségeim száma tetemesen megszaporodott.

Véres merényletek rendőrségi közegek, csendőrök, és több eféle állású egyének ellen, naponként fokozódott számmal fordultak elő, mi arra mutatott, hogy itt már nem annyira egyes emberek, mint inkább az egész rendszer ellen foly az aknaharcz, mely csakis az egyik vagy másik fél tökéletes elpusztulásával érhet véget.

Végre már a téli palota sem maradt érintetlenül. November 19-en a császár első vadászát tördöféssel megölték, ugyane hónap utolsó napjaiban gyilkolták meg *Zaptov* kurlandi eredetü testőrszázadost és *Kerlen* teremőrt, kit a nyilvános kihallgatások alkalmával teljesített szolgálat után, a nagy márvány teremhez vezető folyosón hátulról leszúrtak. *Richter* tábornok megkettőztette a palota körül és benn az épületben álló katonaőröket, de azért e rettenetes török folyton működtek.

Deczember 1-én legidősb leányom születése napja lévén, az Izsák-templomba hajtattam. A Nevski-Prospekt sarkán a hintóba fogott lovak egyike megbotolván, annyira megsértette lábát, hogy a kocsis értesítése folytán gyalog folytattam utamat.

Alig hogy nehány lépést tettem, prémesbundámon keresztül valami hideg tárgy bal lapoczkámat érintette, mire rögtön égő fájdalmat éreztem. Az utánam dobott tőr csakis a vastag prémben akadt meg, de azért hegyével testembe furódott, s onnan erejét vesztve, a bundában akadt meg, hol utóbb meg is találtam. Mindez fényes nappal, ezer meg ezer ember szeme láttára történt, a nélkül, hogy valaki észrevette volna.

Vérző sebem daczára, mégis a templomba jutottam, honnan azonban ájultan vittek haza.

Ugyanakkor, majdnem egy órában, zuhant le a császár iróasztala fölött függő nehéz rézből készült csillár, és pedig oly erővel, hogy az iróasztal darabokra tört. Maga a császár alig három másodperczczel előbb kelt fel az asztaltól, különben rögtön ott szörnyet halt volna. A rendkívüli szigorral teljesitett vizsgálatból csak az derült ki, hogy a csillárhoz senki sem nyult a közelmult napokban; hogyan szakadhatott el az erős bronzból készült láncz, arra nézve senki sem adhatott kielégitő felvilágositást.

Az egymást érő merényletek páni félelmet okoztak az udvari körökben, úgy, hogy némely nap alig lehetett egy két szolgálatra beidézhető kamarást vagy más udvari méltóságokat a czár asztalához találni.

A szent-pétervári helyőrség tisztjei arra ajánlkoztak, hogy a legénység helyett ők teljesitendik az őrségi szolgálatot a téli palotában. A császár elfogadta ugyan az ajánlatot, de mindjárt ez első napon három halállal végződött merénylet történt a tiszti őrségnek majdnem szeme láttára, minek következtében a tiszteknek el kellett maradniok, nehogy utóbb a még romlatlan lelkületü katonaság magát megsértve érezhesse.

Kétféle nyilatkozat jutott aztán a császár kezeibe. Az elsőben felhivatott, hogy a trónörökös helyett, bármely más nagyherczeget nevezzen örökösének, a második levél *Gorcsakov* azonnali eltávolitását követelte, az *orosz nemzet s a pánszlávizmus magasztos eszméje érdekében*.

A két levél irója később kitudódott ugyan, csakhogy akkor már kiszökött az országból, hova soha többé vissza nem térhet.

Az osztrák követ közbenjárását arra nézve felajánlotta, hogy adandó alkalommal az effélé forradalmárokat a határszélen elfogatja, mire aztán Poroszország felé szöktek meg az illetők, hol senki sem állotta útjokat.

Az új év napját Gacsinában töltöttük teljes visszavonultságban, még csak a szokásos testőrségi fedezet sem lön kirendelve, nehogy a városi élet szomorúságai a császárnak eszébe jussanak. Nem annyira időtöltésből, mint inkább szokásból a zongorához ültem, mely lakosztályom legutolsó szobájában volt elhelyezve. A zongora mellett álló hangjegy-szekrény kulcsát meg nem találván, az előteremben ülő szolgák egyikét becsengettem, hogy a kulcsot keresse meg. Hosszu keresés után végre a császár az egyik asztalon fekvő olllóval felfeszitette a szekreny ajtaját. Nagy rémületemre észrevettem, hogy a szekrény belsejéből vékony füst tódul ki a szobába, mire a császárt azon ürügy alatt, hogy fejgörcsöket kaptam, a szomszéd terembe, onnan pedig a téli kertbe vezettem, örmény szolgámat pedig a szekrény megvizsgálására küldtem. Alig hogy a szegény ember oda érhetett, nem csak az előttünk kinyilt téli kert ablakai megrepedtek, hanem még a palota harmadik emeleti lépcsője is roppant dörrejjel összedőlt.

Egy óra mulva már Szent-Pétervár felé indultunk, a második vadászlakból, hová a robbanás után menekültünk. Az akna csak részben robbant fel, mivel egy közbenső bolthajtás falai a pinczét áttörve, a többi dynamittal és lőporral megtöltött apró hordók szintén oda estek.

Gacsinát azután soha sem látta többé a császár, ki első felindulásában az egész kastély szétbontását akarta elrendelni, noha ez a dolgon csakugyan nem segitett volna. Kilencz ember vesztette életét ez alkalommal, ezek közül pedig valószinüleg azok is, kik a dinamit-aknához vezető kanócot meggyújtották.

A kastély összes cselédsége szigorú fogságba került. A császárnak azt jelentette a rendőrminiszter, hogy külföldről érkezett, s a merénylet után ismét kiszökött idegenek lehettek a tettesek, mert két nappal a császár megérkezése előtt khinai selyemkereskedők fordultak meg Gacsinán, kik erőnek erejével a kastély belsejét akarták megnézni, s midőn erre engedélyt nem kaphattak, azonnal nyom nélkül eltüntek.

A narancsház kapuja mellett, hol szintén megfordultak, sötétzöld selyemből font vékony zsinort találtak, a milyet villamos gépeknél gyujtásra szoktak használni. Valószinű, sőt majdnem bizonyos, hogy a khinaiak csak azért forgolódtak a kastély körül, hova be nem juthattak, hogy a benyomulásra legalkalmatosabb helyet kiszemelhessék.

Minthogy a külső fal azon része, melyen a a kastélyba juthattak, egészen bedőlt, minden egyéb nyom végképen elveszett. A kastély felügyelő parancsnoka a börtönben felakasztotta magát, neje pedig a merénylet előtti napon három gyermekével eltünt. Mindez alapos gyanút ébresztett bennem arra nézve, hogy még a legjobb állású udvari hivatalnokok is tevékeny részt vesznek a felségárulló fondorkodásokban.

A szomorú eset mély benyomást tett a császárra, ki a miként zokogva mondá, ezentúl csak a Kreml sírboltjában pihenhet meg békével. Hosszas kéréseimre a császár megparancsolta, hogy a robbanás alkalmával szerencsétlenül járt udvari szolgák özvegyei és számos árvái, minden zaklatástól menten maradjanak.

(Folyt. köv.)

A SAKKOZÓ FALU.

A Harz-hegység alján Halberstadt közelében van egy kis Ströbeck nevű német falu, mely régóta híres arról, hogy lakosai — habár nagyobbrészt egyszerű földművelő parasztok — rendkivül szeretnek sakkozni s jóformán gyermekkoruk óta azzal foglalkoznak. Már a tanulók között is vannak sakkversenyek, s húsvét tájban, közvetlenül a vizsgálatok után, a pap, tanító és falusi biró felügyelete alatt nyilvános sakkversenyt rendeznek s a győztesekül maradt három fiu és három leány Ströbeckben készült sakktáblákat kap jutalmul e felirattal: «*A szorgalom jutalmául*». A férfiaknak és nőknek különkülön sakk-köreik vannak s a «Zum Schachspiel» nevű vendéglőkben, legalább vasárnap délutánonként, mindig több asztalon játszanak sakkot, s a játszók körül nagy tömeg kiváncsi ember kibiczkedik. Nem érdektelen még, hogy a falu közepén levő templom szélkakasa sakktábla-alaku, s az emlitett vendéglő közelében van egy négyszögletű, cserepes fedelű torony, melyet «sakktorony»-nak hívnak, kegyelettel emlegetve, hogy e toronyba volt elzárva a XI. század elején egy Guncellin nevű gróf, ki Ströbeck lakosainak őseivel a nemes sakkjátékot megismertette. Egyszóval a kis faluról, melynek összes lakossága 1250 lélekre megy, kik csekély kivétellel jómódu földmüvesek, el lehet mondani s el is mondják, «hogy sakkozók.» Nemcsak a férfiak, de a nők és gyermekek is ezt a játékot használják a kártyázás helyett s igen természetes, hogy ép ezért az egyszerű emberek között is igen sok kitünő játékos van. Elismerik ezt messze földön is. Állitólag már a középkor végén megnyerték a ströbeckiek azt a privilegiumot, hogy az ország feje, ha határukra jő, kénytelen a szabad ég alatt egy játszma sakkot eljátszani velök. Történeti tény, hogy Frigyes Vilmos, a hires nagy választófejedelem, sakkozott is a ströbecki parasztokkal, kik megverték őt, a miért a fejedelem elismerése jeléül egy nagy elefántcsonttal kirakott sakktáblát ajándékozott nekik, melyet még most is a községházánál őriznek kegyelettel. Felirata szerint az emlékezetes sakkjáték 1651 május 13-án történt. A sakktáblához tartozó rendkivül értékes ezüst s aranyozott alakok azonban eltüntek, állitólag már régen a halberstadti kanonokok vették kö'csön. Ismeretes továbbá az is, hogy Lajos Rudolf braunschweigi herczeg is többször sakkozott a mult században a ströbecki parasztokkal s fenmaradt az az adoma is, hogy a játék közben a paraszt 8 éves fia igen ügyes megjegyzéseket tett, mi a herczeg figyelmét felkeltette s magára vállalta a gyermek nevelését, kiből aztán derék pap lett. Legnagyobb elismerést nyertek azonban a ströbeckiek közelebb az által, hogy a harzi sakkszövetség inditványára 1885 óta a szerény faluban minden öt évben nemzetközi sakkkongresszust tartanak. A most folyó év juniusában is volt ilyen, s ez okozta, hogy ez érdekes faluról most megemlékezünk.

A KÖZPONTI POSTA-ÉPÜLET.

EGYVELEG.

* **Vilmos császár** szorgalmasan tanulja az orosz nyelvet, hogy az orosz czárral folyékonyan beszélhessen, különben is már a katonai akadémián tanult oroszul. A császár ellenszenve a franczia kifejezésekkel szemben ismert lévén, legközelebb a dán király megszerezte neki azt az örömöt, hogy az étlapon *kizárólag dán* nevek fordultak elő.

* **Villamos vasutat** nyitottak meg Rómában. A Porto del Popolotol megy a Ponte Molleig, mely mintegy három kilométernyire van a kőfalaktól.

* **Amerikai tervek.** A chicagói világkiállítás alkalmából a büszke és leleményes yankeek a legkülönbözőbb terveket készítik a látogatók meglepetésére. Az egyik nemzetközi konyhát akar létesíteni, a melyben minden nemzet naponként versenyezne. A másik az egész kiállitást foroghatóvá akarja tenni, hogy a látogatók fáradság nélkül nézhessék meg az előttük egymásután jövő tárgyakat. Legérdekesebb a harmadik terv, mely Jules Verne regényes képzelmének is dicsőségére válnék: egy óriási vizi palota építése, ott, hol a Michigan-tó legalább 500 láb mély, mely palotában villamvilágitás mellett ebédelni s sétálni lehetne. Egy negyedik óriási oszlopban akarja az emberi művelődés fejlődését megtestesitve bemutatni.

* **Kéngurukat** akarnak meghonosítani az Egyesült-államokban, hogy a jelenleg már csaknem kipusztult bölények helyett valami sajátságos vadjuk legyen. Egyelőre a híres Yellowstone-parkban helyeztek el néhány Ausztráliából hozott állatot, hogy ezen vadászati tilalom alatt álló vidéken jobban elszaporodhassanak.

A FŐTÉR.

A SZINHÁZ A FŐTÉREN.

A NEMZETI BANK ÉPÜLETE.

BUENOS-AYRESI KÉPEK.

Stuller László gyüjteményében levő fényképek után.

* **Szamár-himlő-oltószert** alkalmaztak Kelet-Indiában a borjú-oltószer helyett. A kisérlet jól sikerült, de azért nem lehetett ismételni, mivel a benszülöttek a szamarat tisztátalan állatnak tartják.

* **A szalonna-oldal erénydíjra**, melyet hatszáz évvel ezelőtt Fitzwalter Róbert alapított Angliában oly házastársak számára, kik egy éven át sohasem perlekednek, már közel 200 év óta nem volt pályázó, most azonban egyszerre kilencz házaspár jelentkezett.

* **Galicziai nők** tömegesen irnak alá egy felségkérvényt, melyben azt kérelmezik, hogy az uralkodó a rendes hadseregben egy önkéntes amazon csapatot is létesitsen, mivel a nők gyakran erősebbek s bátrabbak, mint az elpuhult férfiak.

* **Az asztalkendők idomitása** az ebédek alkalmával már igen régi szokás. Delaverenne 1693-ban megjelent szakácskönyvében részletes utasitások vannak, hogy lehet az asztalkendőknek különböző alakot adni. A közönséges négyszögeken kivül egyszerű és kettős kagyló, egyszerű és kettős dinnye, kotlós tyuk, galamb, fáczán, nyul, malacz, kutya, csuka, kakas, teknősbéka, püspöksüveg, kereszt stb. alakját szokták akkor megcsinálni. Ma már e tekintetben csekély a változatosság.

* **A legnagyobb grönlandi czethal** 88-szor sulyosabb, mint az elefánt s 440-szer sulyosabb, mint a medve. Egy ily óriás csontvázának sulya átlag 1800 font s a zsir sulya 140—170 tonna.

* **Nevető növények** hivnak Arábiában egy élénk sárga szinü virágot, melynek apró fekete, méhekhez hasonló magvai nevető görcsöt idéznek elé. A megmérgezett dalol, nevet, táncol s csaknem egy óráig eszeveszetten ugrál, aztán azonban kimerül s mélyen alszik; ha több óra mulva felébred, előbbeni állapotára egyátalában nem emlékszik.

* **A madarak rokonszenve egyes fák iránt** többször tapasztaltatott. A harkály a bükk-fát, a rigó a tölgyet, az aranybegy a málnát, a vadgalamb a nyárfát s a kis énekesek a galagonya-bokrot szeretik. Parkok készitésénél tehát a fák kiválasztása által bizonyos fokig az énekes madarakat is ki lehet választani.

A VIKTORIA-TÉR BUENOS-AYRESBEN.

BUENOS-AYRES.

Pár héttel ezelőtt, — Amerikában nem szokatlan jelenség, — újból forradalom tört ki Buenos-Ayresben, az argentini szövetséges államok fővárosában. A Budapesten megjelenő napi lapok közül ez alkalommal némelyek hol Braziliába, hol Chilibe helyeztek át ezt a várost. Pedig Buenos-Ayres épen nem jelentéktelen pontja a földtekének. Dél-Amerika partvidékének legkedvezőbb pontján, a tengeröböl alakú La Plata torkolata mellett fekszik, lakosainak száma ma kerekszámban felmillió (tehát e tekintetben nagyobb is, mint Budapest), paloták hosszú sorával találkozunk benne mindenütt, melyekben számos, milliók fölött rendelkező egyén lakik; százznál több napilapja, egyeteme s nagyszerű muzeumai vannak, utczáin sokkal közönségesebb a lóvasút, mint nálunk (közel 200 kilométernyi hálózattal), a gázvilágitás mellett a villámvilágitás is elterjedt, telefonhálózata kétszer olyan nagy, mint Budapesté, s hogy még csak egy pár jellemző apróságot emeljünk ki, a boltok még 10 órakor is nyitva vannak, s a levélhordók éjjel 11—12 közt is hordják szét a leveleket.

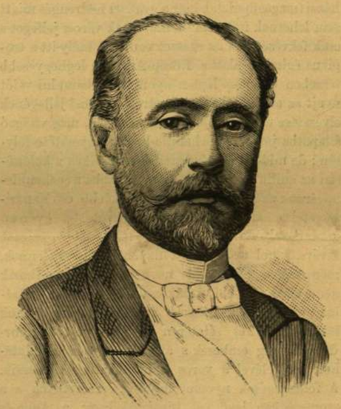

CELMAN, AZ ARGENTINIAI KÖZTÁRSASÁG ELNÖKE.

A budapesti lapok tévedése, mely némileg magyarázatául is szolgál annak a sok bolondságnak, a mit külföldi lapok Budapestről irnak, alkalmat ad nekünk, hogy egy kis vázlatot adjunk Dél-Amerika e hatalmas városáról, bemutatva több képet, melyek egy részét sokat utazott hazánkfia, *Stuller László* szivességéből közölhetjük, ki mint mérnök huzamosb ideig működött úgy Braziliában, mint Buenos-Ayresben és vidékén.

Az argentini szövetkezett államok köztársasága csaknem egyidős az éjszak-amerikai Egyesült-államokkal, de virágzása csak a 60-as években kezdődött, a midőn az európai bevándorlás, különösen Olaszországból, rohamosabbá lett. A főváros, melynek alapitási évét 1580-ra teszik, e század elején csak 40,000 lelket számlált, sőt még 1865-ben is sokkal jelentéktelenebb volt az akkori Budapestnél, mivel lakosainak száma csak 150,000-re ment. De azóta évről-évre 20—30,000 lélekkel szaporodott, bár néhány évvel ezelőtt egy sajátságos rajt is bocsátott ki, a menynyiben néhány mérföldnyire tőle, La Plata névvel, a köztársaság székhelyeül egy új várost alapitottak, melynek ma már 100 000 lakosnál nagyobb népessége van.

A La Plata nevű folyó, mely az Uruguay és Paraguay folyók összefolyásából keletkezik, s tulajdonkép tengeröböl (itt-ott 40 kilométer széles), partjain többnyire sekélyes. A tengeri hajók Buenos-Ayrestől majdnem két tengeri mérföld távolságra állapodnak meg, onnan csolnakokra kell szállani, sőt az utolsó 150—200 méternyi távolságot magas két kerekű taligákon teszik meg, különösen a podgyász kihordásánál. A sokszor tervezett kikötői épitkezés — a buenos-ayresieknek ép oly tengeri kigyója, mint Budapestnek a «végleges vizmüve».

Ha az utas a La Plata tulsó oldalán fekvő Montevideoból jön át, Buenos-Ayres a láthatár minden részét betöltő óriási háztengerként terül szét előtte. Nem is csoda. Ez az ifju város már eddig 5000 hektárnyi óriási területet borit, s még mindig alakulnak a város szélén sugáralakulag új városrészek, melyek a központtól már egész mérföld távolságban vannak. Közelebb menve, feltünik a város nagy kereskedelmi jellege. A parton óriási embertömeg hullámzik, s köztük alig van kényelmesen setáló egyén, az mind fut, siet, dologban jár; emelő daruk és teherhordó emberek ezrei foglalkoznak áruk szállitásával. A kikötő-hid előtt egy monumentális épület áll, a római arenákhoz hasonló bástyaszerű vámház, melynek belsejében évről-évre egy milliárd forint értéket jóval felülhaladó áru fordul meg. Ha azonban még beljebb megyünk a parttól, Buenos-Ayresnek egy másik jellemző vonása tünik fel: a modern épitkezés. Mintha óriási sakktábla volna az egész beépitett terület, mindenütt nyilegyenes utczák s derékszögü szabályos térségekre ültetett parkok váltják fel egymást, a csekély számu monumentális jellegü épület egészen eltünik a sok kaszárnyaszerü lakház mellett; a lóvonatu kocsik siketitő lármája, a sok távirda és telefon sodrony s mindenütt a tömérdek áruházak, boltok kétségbevonhatatlanul tanusitják, hogy mozgalmas világ központján vagyunk, oly élénk városban, minő az európai kontinensen is csak kevés található.

Buenos-Ayrest azért még szép városnak mondani nem lehet, még fekvése is egyhangú a végtelen sikasággal a háta mögött, holott a sokkal kisebb Montevideo már tekintélyesebbnek látszik. A most épülő szép boulevardokon kivül a város nevezetesebb épületei jóformán össze vannak szoritva abba a kis részbe, mely a folyó partjától a Victoria és 25 De Mayo nevü szép terekig terjed. Itt találjuk a kormány palotáját, a posta- és távirdahivatalt, országházát, városházát, a nagy operát s a párisi Madeleine-templomhoz hasonló dómot. Mindezek, mint részben képeinken is látható, igen szép épületek, bár Buenos-Ayresben az épitészet nem utánozza az európai modort szolgailag, igy p. a központi pályaudvar ő nálok svájczi villa jellegü. Ezeken kivül van még a nagy városban 8 szinház, 11 kórház, 2 őrültek háza, egy nagyszerű börtön és női javitóház, hatalmas bevándorlók tanyája, mely előbb kiállitásokra is használtatott, kitünő börzepület s más jelentékeny középületek. A nagy opera, vagy másként Colon-szinház a város tulajdona, s az ottani őszi hónapokban, melyek a mi május-juliusi időszakunknak felelnek meg, a legelőkelőbb olasz énekesek szerepelnek benne. A porteno (így nevezik a benszülötteket — kikötő lakó) rendkivül kedveli az operát, s habár az előkelőbb helyek ára igen magas, 10 forintnál soha sem kisebb, az mindig zsufolva van ünne-

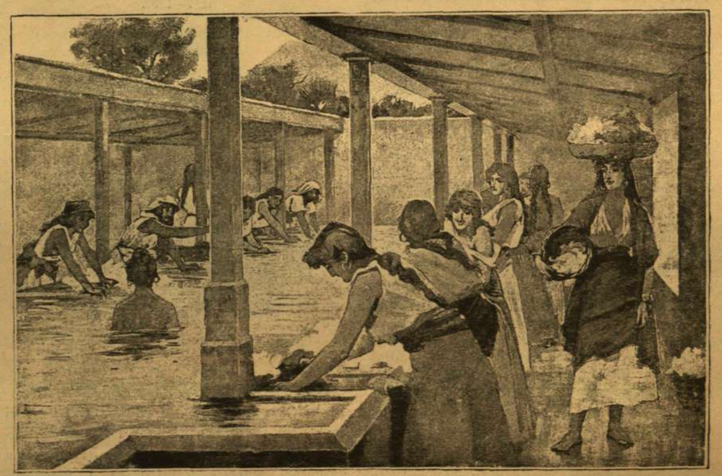

MOSÓ-INTÉZET CINDAD-VIEJA VÁROSBAN, GUATEMALÁBAN.

piesen öltözött s felziczomázott hallgatókkal Nevezetes szerepet játszanak még a középületek között a bankok. Hét nagy nyilvános bank van az argentiniai fővárosban, melyek közt leggazdagabb a provinciális bank, legtekintélyesebb a nemzeti bank.

Mindkettőnek, s a többieknek is, óriási forgalma van, s az európai pénzpiaczczal élénk összeköttetésben állanak. Volt eset, midőn a nemzeti bank egyetlen hajóval 5 millió értékü váltót küldött Európába. A különben is tulnyomólag déli eredetü s könnyelmü nép, nagyon szeret üzleteket csinálni, az utczai s kávéházi alakok között a sorsjegy árulók csaknem a legnagyobb számmal vannak. A középületek között kell még megemlitenünk a szép nemzeti könyvtárt, az anthropologiai és archaeologiai muzeumot s különösen a világhirü természetrajzi muzeumot, mely kivált a délamerikai fauna kincseit csaknem teljes számban tartalmazza.

A város több részei majd csaknem egyformák: szabályos négyszögletekbe osztott házcsoportok, itt-ott parkokkal s nagyszámu gyermek-játszóterekkel. Az utczákon, melyek sokszor nagyon keskenyek, feltünő az idegen előtt, hogy a járda igen magasan, néhol 2 méternyire áll a kocsiut fölött, a mely rendesen igen sáros, ügy, hogy a koldusok is lóháton járnak, s a bérkocsisok — újabban nem is készitenek másféle kocsikat — a lóvasutak sinjeit használják. A parkok és terek között sok igen szép is van, mit elősegit az enyhe éghajlat is, melynek hatása alatt narancs és füge és a legpompásabb virágok csaknem egész éven át viritanak. A nagy kiterjedésü városban, mivel a háztelkekkel való üzérkedés, mely Budapesten már 25 év óta tart, itt csak a mult évtized elején kezdődött, nagyon sok a magán kertek száma, sőt az udvarokat is gyönyörüen kezelik. A rendkivül zajos és lázas utczai élettel szemben, melyhez hasonló a magyar fővárosban ritkán fordul elő, a magánkertek és udvarok képezik a portenok gyönyörüségét, bár e mellett a nyilvános parkokat is sokan keresik föl, s a mi városligetünknek megfelelő Parque de Febrero-ban szép délutánokon ezer és ezer csinos fogat fordul meg.

Buenos-Ayres lakosságának túlnyomó része még ma is spanyol, bár az uralkodó szerepet a nagy számmal (mintegy 100,000 fővel) letelepedett olaszok s a dúsgazdag angol kereskedők játszák s mellettök a 40 ezerre tehető francziák és nem sokkal kisebb számú németek is számot tesznek.

Az argentini óriási kiterjedésü síkságokon lakó s ma már szokásai s öltözetmódja folytán egész külön kasztot alkotó juhászok és pásztorok sokszor jelennek meg a fővárosban, s nem ritkán láthatunk ernyős fedelü s 6—16 lótól vontatott kocsikból álló karavánokat is, melyek, mint egy gyapjuvásárról készitett képünk is tanusitja, főkép állati terményeket hoznak a piaczra. Ismeretes, hogy ez ország rengeteg síkságain tömérdek juhot, ökröt s lovat tenyésztenek, ügy, hogy még magában a fővárosban is ötszörte olcsóbb a húseledel, mint Európában, holott a luxus czikkek, pl. szinház, bérszolga, sőt a ruha is 2-szer oly drága.

Az eddigiekből is láthatják olvasóink, hogy Buenos Ayres nem utolsó város a földgömbön s müveltembertől méltán megtehet követelni, hogy valami keveset tudjon felőle.

Arról a forradalmi mozgalomról, mely az argentini köztársaságban kitört s különösen Buenos-Ayresben véres összeütközésekre, utczaharczokra, kormányválságra, boltok, bankok, üzletek bezárására vezetett s melynek oka pénzügyi zavarokban keresendő, testvérlapunkban, a «Politikai Ujdonságok»-ban» talál bővebb értesitéseket az olvasó. Ezek némelyike szerint a forradalom, mások szerint a kormány lett a győztes, s a küzdelem végképen eldöntve még maig sincs. Annyi látszik bizonyosnak, hogy az ingerültség leginkább a köztársaság elnöke, *Celman* ellen irányul, kinek lemondását követelik, s ki hir szerint le is mondott, lemondását azonban a szenátus nem fogadta el.

Don Miquel Juarez *Celman*, kinek ez úttal arczképét is bemutatjuk, 1849-ben született, Cordoba tartományban, melynek évekig kormányzója volt. E minőségében kitünő administrativ képességeinek adá tanujeleit, melyek a köztársaság figyelmét reá irányozták, ugy, hogy 1886-ban, augusztus havában, a respublika elnökévé választották. Ugyanaz év október 12-én foglalta el magas állását, melyet hat évig kellett volna megtartania, mert a választás az alkotmány értelmében ennyire szól. Még most is fiatal ember, rokonszenves arczvonásokkal, nyilt homlokkal s mélytüzü, lelkes szemekkel. Többet nem is igen jegyzett föl legutóbbi szerepléseig róla a krónika.

Celman elnök — mint egy Buenos-Ayresben járt honfitársunk, Z. K. L., irja nekünk — nagyrészben kapzsisága és pénzszeretete által zudította maga ellen a közvéleményt, (vagyonát, melyet évről-évre jelentékenyen gyarapitott, az utolsó időkben 13 millió piasztterre becsülték), s újabban közigazgatási teendőit is elhanyagolta, jelesen a bevándorlók ügyét, s ennek következménye lett, hogy Európából az argentiniai köztársaságba kivándorlók száma újabban annyira megcsappant, holott régebben csak az olasz bevándorlók száma is több ezerre rugott évenként.

MOSÓ-INTÉZET CINDAD-VIEJA VÁROSBAN, GUATEMALÁBAN.

A közép-amerikai népéletet jellemző képünk, mely Cindad-Vieja guatemalai városnak nyilvános mosóintézetét, az úgynevezett «pila»-t ábrázolja a kreolfajtájú köznép jellemző alakjaival, ma különösen alkalmi érdekü lehet a Guatemala és San-Salvador államok között kitört háború folytán. Cindad-Vieja, vagy *Antigua, miként neve (ó-város) is mutatja*, Guatemala legrégibb városai közé tartozik, habár helyét változtatta, midőn 1773-ban a spanyol hódítók által alapított régi fővárost a földrengés elpusztította. A kis városka, mint a közép-amerikai városok általában, piszkos és igénytelen. Apró, földszintes házai (magas épületek már a gyakori földrengés miatt sem lehetnek itt) nem *is mutatnak* városi jelleget s csak fekvése teszi az egészet vonzóvá, mely itt a tropikus éghajlat alatt s Közép-Amerika leghegyesebb részében csaknem lépten-nyomon új bámulni valót nyujt az európaiaknak. A város fővárosi jellegének elvesztése után is, a jelen század elején, még virágzó állapotba jutott a cochenille-bogár tenyésztése folytán; de *midőn ezt a mesterséges festékek* s különösen az anilin szinek gyártására, továbbá a cochenillebogárnak az Európához sokkal közelebb eső Kanáriszigetekre áthelyezése miatt elvesztette, gyorsan kezdett sülyedni s jelenleg 7400 lakossal bir; piaczát kivéve, a hol az indiánok naponként megjelennek, még csak a «Calle real» nevü főutczán mutatkozik némi élet, a többi utczák csaknem teljesen kihaltak, olykor csak kóborló kutyákat lehet bennök látni. Még a két sétatéren (Alameda) is ritkán fordulnak meg emberek s általában vasárnap délutánok kivételével a város szinte lakatlannak látszik. A földrengések nyomai folyvást észrevehetők a szomszédban levő két tűzokádó hegy, az Agna és Fuego, melyek a város környékét különben nagyon élénkitik, még most is gyakran vannak működésben.

GYÜRKY ANTAL.

1817—1890.

E napokban hunyt el Hontmegyében, Felső-Szelényben, Gyürky Antal, az ismert nevü iró, ki csak nem rég ünnepelte meg félszázados jubileumát irodalmi munkálkodásának, melyet a gazdasági ismeretek terjesztésének és népszerüsitésének, különösen pedig a borászatnak szentelt, mely utóbbinak hazánkban egyik legbuzgóbb s leghivatottabb irodalmi úttörőjének tekinthető.

Gyürky Antal 1817-ben született Felső-Szelényben, Hontmegyében. Atyja, István, hosszú ideig Hontmegye főügyésze volt, anyja pedig sztregovai Madách Anna, idősb Madách Imre cs. és kir. kamarásnak, az «Ember tragédiája» nagynevü költője atyjának nővére volt. Iskoláit elvégezvén, alig 17 éves korában, 1834-ben katonai pályára lépett s kadét lett. Az ezrednek, melybe lépett, generálisa és másod tulajdonosa gróf Vécsey, anyai ágon rokona volt, s így már rokoni összeköttetéseinél fogva is szép jövő várt itt reá, azonban a sors máskép határozott felőle. Egy szilaj lóról történt szerencsétlen leesése következtében egészségi tekintetből kénytelen volt a katonaságtól megválni s a szülői házhoz visszatérni.

Itt egy új pálya nyilt meg előtte: a megyei élet. 1836-ban kinevezték t. aljegyzőnek, majd csakhamar esküdt és szolgabiró lett. Ugyanekkor lépett fel az irodalom terén is. Fáradhatatlan szorgalommal feküdt neki önmivelésének. Tanulta a müvelt nemzetek nyelvét és azok irodalmát, olvasta a kiválóbb bölcselők és nemzetgazdák iratait, s különösen ez utóbbiak ébresztették fel figyelmét a közgazdaság iránt s inditották arra, hogy erre vonatkozó gondolatait, tapasztalatait az akkori lapokban, majd a későbbi «Ismertető»-ben másokkal is közölje. Első czikkei már szélés körben keltettek figyelmet a jeles tehetségü fiatal ember iránt, s ennek tulajdonitható az is, hogy szülőmegyéje oly fiatalon a zöld asztalhoz hivta, rendes *főjegyzőjévé* választván meg őt.

Mint főjegyző egész 1848-ig működött. A szabadságharcz bekövetkeztével azonban ő is fegyverrel cserélte fel a tollat s először a honti nemzetőrség parancsnoka volt, majd a rendes honvédséghez lépvén át, Görgey maga melle parancsőrtisztnek nevezé ki. Számos csatában részt vett s a világosi fegyverletétel után mint őrnagy jött haza.

Az abszolutizmus szomorú napjai leszoritták egy időre a hivatali pályáról. Annál nagyobb lelkesedéssel fordult az irodalomhoz. Rendezvén birtokait, Pestre tette át lakását, hogy itt nagyobb körben, nagyobb sikerrel működhessék eszméinek kifejtésén és terjesztésén. 1853-ban kiadta a «Tagositásról» szóló művét, melyet a a sajtó osztatlan elismeréssel fogadott. Majd egész lelkesedésével a borászat felé fordult. 1856-ban megjelent a «Vinczellérek Könyve», 1857-ben megindította a «Szőlészeti és borászati közlemények» czimü folyóiratát, 1858-ban pedig a «Borászati Lapok»-at, az elsőt e nemben irodalmunkban.

Gyürky ezen müveivel a magyar borászati irodalomnak, mint érintők, úttörője, úgyszólván megalapitója lett. Gazdasági irodalmunk történetében lapozva látni fogjuk, hogy a század elején megjelent Schams munkáin kívül egész Gyürky Antalig kevés történt ezen a téren. Gyürky volt az, ki először ébresztette fel a figyelmet a közgazdaság ezen ága iránt, ki lelkesedésével, izgatásaival, fáradhatatlan munkásságával új erőket támasztott a borászat ügyének, s a tudományos alapon álló borászat első elveit hintette el. Működése széles körben talált támogatásra és figyelemre. 1858-ban megjelent «Borászati vegytan»-át az utolsó példányig elkapkodták, s ugyanaz német forditásban is megjelent. Gazdasági egyesületeink közül több tiszteletbeli tagjává választotta meg. Buzdította, lelkesitette őt Deák, a haza bölcse és Széchenyi, a legnagyobb magyar, ki magához hivatta őt Bécsbe, s igen sokszor érintkezett vele.

Az alkotmányos élet felderültével 1867-ben a kormány által megbizva, Entz Ferencz kiséretében az ország bortermelő vidékeit utazta be, tapasztalatairól, észrevételeiről terjedelmes memorandumban tévén jelentést. Ugyanekkor szülőmegyéje törvényszéki birónak választotta meg, később ugyanott szőlővváltsági jogbiztos, majd árvaszéki elnök lett, mig az újonnan rendezett katasztherhez kataszteri felügyelőnek neveztetett ki Beszterczebányára. Ez utóbbi állásától 1880-ban vált meg, irodalmilag azonban egész haláláig működött, s még az idén is jelent meg egy müve a Franklin-társulatnál, a szőlő mellektermékének fölhasználásáról.

Csendben, zajtalanul, feltünést nem keresve, csupán használni akarva dolgozott egész életén át, s benne a gazdasági, kivált pedig a borászati szakirodalomnak oly buzgó és hivatott művelője dölt ki, a kinek elvesztése érzékeny hézagot üt azok sorában, kik e téren hazánkban számot tesznek.

KÖLCSEYNEK EGY KIADATLAN LEVELE.

Kölcseynek legutóbb a Franklin-társulatnál megjelent tiz kötetes kiadásában, müvei mellé az irótársaival váltott levelei is föl vannak véve: de ez a levél, a melyet Vörös Antalhoz, Kossuth későbbi magántitkárához intézett, ebben a kiadásban nincs meg s azért ez alkalommal érdekesnek tartjuk azt közölni a M. N. Múzeum könyvtárában őrzött eredetiről, nemcsak mint ereklyét, de mint annak az időnek jellemző tanuját is. Mint a levélből könnyen kivehető: a kormánynak szabadszólás jogának gyakorlása miatt inditott visszaéléseiről tudakozódik, mely ebben az időben igazán szomoru je'eit adta nemzetünk iránti rosszakaratának. «Fájdalmas valóban — mondá Deák az 1832/6-iki országgyülésről tartott beszámolójában — hogy hazánkban, hol a polgárok szabadságát törvény és alkotmány biztositják, a kormány, melynek legelső kötelessége törvény és alkotmány mellett őrt állani, épen azt, a mi szabad embernek legszebb jussa, alkotmányos nemzetnek legszentebb sajátja, *a gondolat és vélemény szabad kijelentését és közlését* akarja korlátolni.» Nemcsak akarta, de korlátolta is a Kossuth, Wesselényi, Balog stb. elfogatásával, a mi, mint tudva van, az egész ország közvéleményét felzudította. Ennek a hatása alatt keltek az itt következő sorok, a melyek az eredetinek hü másai. A levél Csekén, 1838. márczius 25-én kelt s igy hangzik:

«Kedves barátom, postán nem örömest irok, s az alkalom ritka. Ezért van, hogy mult januárban költ becses levelét ily későn jövök megköszönni. Azon levél nekem felette kivánatos volt oly tárgyak felől, s akkor, mikről és mikor egészen tudatlanságban valék. Azon igéretét, hogy hasonló tudósításokat ezután sem vonand meg tőlem, köszönettel fogadom, s kérem: méltóztassék e részben nekem azon nagy hiányt kipótolni, melyet tudósitások nem léte miatt a közdolgok tekintetében általánosan szenvedünk. Ezen ifjú, ki soraimat megadja, Pap Endre nevet visel, s megyei *irnok* lévén, nálam lakik; azért ha kegyed szives leend ezüttal tudósításával meglátogatni: méltóztassék levelét egész bizalommal kezeibe adni. Igen ohajtanám tudni, mind azt, Wess... pörében legújabban mi történt? mind azt, K.. Lajos és ügye mi helyzetben állanak? Ismét: a pestmegyei januári felirásnak van-e valami következménye? Pestmegye küldött-e akkor a megyéknek körirást, vagy nem? A Barsiak, a pestmegyei akcziózottak és Ujházi pöreiben mi van téve? Ezeken kivül van-e még valaki megidézve, például Nógrádból és Fejérből. Mind oly dolgok, miket tudnunk kell, hogy a közönséges ügyben tudjuk magunkat mihez tartani. Kegyed, jól tudom, érző szivet hordoz a haza iránt keblében; azért érti, miképen az ilyenek nem nyomorült ujság kivánás tárgya, hanem oly szükségek, mik nélkül, azaz, miknek tudása nélkül, jelen helyzetünkben káros lenni. Ezért egész bizalommal folyamodom önkényt tett barátságos ajánlásához.

Éljen szerencsésen, édes barátom; s ne szünjön meg rólam barátságosan emlékezni.

Kölcsey F.»

Közli: dr. *Váczy János.*

KÖLCSEY EMLÉKEZETE.

1890 augusztus 8.

Az alacsony sir ráborúlt a nagyra,
De gyül lángoszlop a bantok felett.
Oh Kölcsey! szobrod gyanánt ragyogva
Lelked az, mely egy népet vezetett.
Oh, látod-é hazád, mely szent porodra
Megtört közönynyel s bűnbánón borúlt?
S felejted úgy-e, hogy halántékodra
Ő font halhatlan töviskoszorút?

Felkölté ájult nemzetét a látnok,
De csalt reménynyel halni maga tért.
S a szent sereg, melynek élén csatázott,
Csak sírban lelt nyugvást küzdelmiért.
Mert a prófétát honja meg nem érti,
Mint szabad lélek röptét szolga test;
És lelkünk ő volt, s kétkedett kiserni
Durvább valónk az eszményi nemest.

Nem értik őt, mert Árpád nemzetéhez
Atyáink nyelvén, tűznyelven beszélt!
S a korcs faj, mely nem eszmél már s nem érez:
Ha nyelvünk győz, abban lát végveszélyt!
De tudja ő: ajkunk legyen magyarrá,
S magyar aztán lesz szabadság s a jog;
S nyelvért, jogért küzd, bár ég s föld szakad rá,
Mert élni kell a honnak, s élni fog!

Igy állt e szellemhős, hatalmi önkény
Rázván fölötte éles pallosát,
S alatta éjszakával teljes örvény:
Nemzetközöny, s benn nyüzsgő szörnycsodák:
Jég önzés, polgár gyávaság, vásárban
Jellem, s uri falánk gőg, s ülyedett
Népét marczangló végső nyomorában...
De oh, előtte a honszeretet!

Szent érzet vagy, honszeretet, s az égnek
Elhárítod népbüntető kövét!
De szebben még hazát nem szeretének,
Rokonszenvesb láng oltáron nem ég.
Honszerelem volt lelke, szíve honja,
S érezni ily magasztosan ki tud?
Csak szenvedésre várt mint jutalomra,
S hálátlanságot kért, mint koszorut.

Tettre csak önfeláldozással vágya,
Erőszaktól irtózva, s tűrni kész,
Mindenki kedves néki, mint hazája,
S rosszaknak is csupán üdvökre néz.
Ah, rosszak-é ők, s bűnös-é a nemzet,
— Kérdé a bölcs, — ha utján ingatag,
Midőn jobblétért százszor bukva vérzett,
S visel lelkére rozsdált láncokat?

Demoszthenes szónoklott ajakárul
Nyelvünkön s nyelvünkért, s nem értik őt!
Törvényt Lykurgként állit jogbástyánkul,
S igazat nem nyer nemzete előtt
Lelke élőfa, min jövőnk gyümölcs,
S magunk ütöttük sebjét törzsökének...
De szeretett a honfi, tűrt a bölcs,
S a látnok költő a jövőbe nézett...

Élet-halál harczot vív most az eszme,
Fel-felragyog, s börtönhomályba hull.
A bajnok fogy, s az elsők legnemesbje,
Kazinczy, égbe száll áldozatul.
Kezében gyúl szent emlékére fáklya,
Ő ragadá fel, s gyujt csodás szava,
A megbünhődött népért esd, mig lángba
Borúl az istenek hideg laka.

S nyelvünk hős vértanúját eltemetvén,
Ő újra szól, új joghőst védeni.
Mert kelnek már a szebb virányu mesgyén
A tanitványok elszánt sergei!
Nézd az oroszlán *Wesselényit*, nemzet!
Föllép a rettegést nem ismerő;
Kik alkotmányodon tiporni mertek,
Azoknak rettegésül lép elő!

Úgy álla tántoríthatlan mogorván,
Kölcseynek csüggvén tekintetén
Nagy Wesselényi: mint a hű oroszlán
Az evangélistának jobb felén.

S midőn előreront, és vermet ásnak
A bérenczek, megtépve karmitól:
Védelmire a bajnok óriásnak
Ime a szent férfi kél, s igéje szól!

Harczolt-e bajtárs bajtársért diesőbben
Spárta mezőin? Nézd a megkötött
Érczkaru gigászt, s a halvány, törékeny
Oltalmazót az üldözők között.
Csak homlokát fegyverzi lelke, s ajkát...
Ez volt a honfi szív hattyúdala...
S mégis börtönben élj, fénylő igazság?
S felejtve hal, ki honért harczola?

Hon- s népszabadság! bukva és feledve
Halt értetek.. De ti nem haltatok!
Vezérek atyja volt sasröptü lelke,
Kik megnyitották az uj korszakot.
A rég szendergő óriás fölébredt,
Roskadva, mindegy! fölmagaslik végül:
Föltámadott a nemzeti önérzet,
S ujjá szülemlett önnön erejéből!

Elő, kívánt kor, teljes hatalomban,
Hol nyer önzetlen munkás becsület,
Hol a nagy közczél gyors sodrú folyamban
Ragad tova aljas önérdeket,
Egyéni érdem lel csak hódolatra,
Minden szív művelődés alt' nemes,
S Európa nagy nemzeti közt ragyogva
Álland nevünk, örökre hírneves!

Dicsőült! jó már néped ünnepedhez,
Bár még nagyságod most sem fogva fel.
Ma áldozók elmúlunk, te leendesz,
Jő korszak, és még jobban ünnepel.
Engesztelődj bánatján a hivőknek,
De megrögzött keblekre kárhozat,
Elédbe kik hit nélkül, gúnyra jőnek,
És megpiritják márvány arczodat!

Oh tiszta fény, kinek nincs semmi árnyad,
S árnyak honából tündökölsz felénk!
Felhők fölött vagy, ám egész hazádnak
Felhők fedik még a kelő reményt.
Tárd föl küzdelmink ott, s szivtépő vágyad
Örök tüzét, mit sír el nem takart,
Akkor meghallja a nagy ég imádat,
Akkor megáldja isten a magyart!

Bartók Lajos.

DIVAT SZEMLE.

Előkelő fürdőhelyről irom e sorokat. Nem árulom el, hogy hol vagyok, mert se reklamot nem akarok irni, se a fürdőközönséget magam ellen lázitani.

Pedig reklamul szolgálna ez a kis szemle, mert első följegyzésem, hogy itt a kura másodsorban áll, az első helyet foglalja el a — toilette: gyógysétához, fürdés előtt, fürdés után, ebéd előtt, ebéd után, sétatéri, estélyi, turista, csolnakázó, lawn-tennis, lovagló, báli-öltözék szükséges «*hazánk e drága fürdőhelyén*». Nem is szólva a házi pongyoláról és esős időre való egyszerü öltözékekről.

Ezt olvasva tódulnának ide az öltözni szerető előkelő hölgyek, hogy ruhapompájukat ragyogtathassák.

Másrészt meg neheztelnének az ittlevő hölgyek, hogy elárulva fényüzési szenvedélyüket, kiteszem őket a zsarnok férj gyanujának, hogy nem gyógyulni jöttek ide, hanem páváskodni.

Elhallgatom hát a fürdő nevét és elkisérem erdei sétájukra a képünkön látható fiatal leánykákat, hogy megvizsgálva egyszerüen izléses öltözéküket, számot adjak róluk.

A leánykák ruhái a mostani idényre igen alkalmasak. Most csakis a legkönnyebb «mousseline de laine»-t és «fulárt» viselik. Igen kedveltek még a színes mintázatú fekete szövetek és a világos színek is fekete-virág *és fűmintákkal.*

Ilyenféle szövetből készült a rózsákkal diszített szalmakalapos fiatal leány ruhája is. A könnyű fekete virágos rózsaszínű kelme igen egyszerüen van megvarrva. Alul nem közönséges ruche szegélyezi a síma szoknya elejét, hanem a négyszeres rézsút vágott szövet helylyel-közzel sürün van összeráncolva, a mi igen eredeti hatást mutat. A szoknya hátulsó része igen dúsan van ránczolva és síma szö-

vetből készül. A derék egyik fele és a fönt igen bő újjak «en gigot» szintén sima szövetből szabatnak. A derekat keskeny, fekete bársonyszalag szorítja össze, a jobb hónalj alól is két sor bársonyszalag jön előre a derék közepére és két kis csokorban végződik; az álló gallér is fekete bársony. A derék azon része, mely mintázott kelméből van, igen dús ráncozatot mutat és látszólag az előbb említett hármas bársonyszalag által van leszorítva. Fínom, fehér csipke vagy hímzés egészíti ki a derék díszét, mely jabot-alakban a jobb vállon kezdve az egész derékon rézsút végig vonul és a bársonyöv mögött ér véget.

A másik ruha olyan kis leánynak való, ki nem érte még el a végzetes tizenötödik évet és hosszú ruhára még nem tarthat igényt.

A szoknya könnyű gyapotkelméből van, három sor széles bársonyszalaggal ékítve. Egy incroyable kabátka alatt, mely hátul a szoknya fölé omlik és a derékhoz van erősítve. A derék nem egyéb, mint egy fehér batist-blouseocska, mely a nyaknál kissé ki van vágva és egy kis hímzéssel díszítve, derékban pedig hímzett övszalag szorítja össze. A kis kabátka egy nagy gombbal csukódik és elől még két díszgomb ékíti. Az újjak könyökön alul érnek, egy kis plissé szegélyzi őket, hosszaságukban föl vannak hasítva és fehér batist-dudor tölti ki a nyilást.

Nyári kalapjaink nem igen változtatták alakjukat, vagyis annyira változtatták, hogy nem is lehet tulajdonképeni uralkodó alakról szó. A keret, melyben a kalap-divat mozog: szélesség, laposság a kerek és picziség a toque-kalapoknál. A fő jelszó a könnyűség. A többi mellékes. Minél szeszélyesebb gyűrődéseket mutat a karima, annál divatosabb a kalap.

Képeinken az egyik kalap félrecsapott karimája alatt strucztoll-csokor látható, a kalap szalmájának színében. Ha például a kalap kék, úgy a toll is kék legyen, valamint a szalag-csokor egy része, míg a másik halvány-sárga, vagy crème színű, mert a divat «kétszínűsége» még mindig tartja magát.

A másik kalap eredeti és elegans. Az egész tulaj. donképen egy arany pasomántból alkotott háló, melyet lefelé irányított aranycsipke vesz körül. A kalap előrészén fekete csipke-csokor mellett sárga-thearózsa bokréta diszeleg és a kötő-szalag fekete bársony, s mivel a bársony nagyon melegít, minél hátrább kell alkalmazni, és a csokrot minél mélyebben kötni.

Szembeszökő, hogy a kötőszalag nem felel meg rendeltetésének, mert a legkisebb szélroham is magával vinné a kis kalapot, de arra való a kalaptű, hogy fogva tartsa a röpke jószágot... divatban *czélszerüséget* úgy is vajmi ritkán találunk.

Iza.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Mikszáth Kálmán összegyűjtött munkáinak füzetes kiadásából a Révai-testvérek a 24—25. füzeteket adták ki. Ezekben a «*Tavaszi rügyek*» czímű elbeszélések sorozata nyert befejezést, melyeknek egy részét lapunk közölte először. A díszesen kiállított füzetek ára egyenkint 35 kr.

A czéhek története Magyarországon, székfoglaló értekezés dr. Szádeczky Lajos akadémiai levelező tagtól. Az ipar története hazánkban épen úgy, mint a külföldön, egész a jelen századig szorosan összefügg az úgynevezett czéhek történetével, a czéhekben pedig városi életünk történetének jelentékeny részét találjuk fel. Az egyetemi-, a muzeumi-, az országos levéltárban több mint 3000 darab czéhlevél van meg, s ezen kívül számos a vidéki levéltárakban. Ezeket dolgozza fel Szádeczky, bevezetésül történeti áttekintést nyujtván a czéhekről, aztán leirja a czéhek alakulását, szervezetét, belső életét, végül pedig a magyarországi és horvátországi czéhek lajstromát is összeállította. Az akadémiai értekezések közt megjelent munka ára 1 frt 40 kr.

Csíkmegye fürdői és ásványvizei szóban és képekben, irta dr. Hankó Vilmos, budapesti chemiai tanár. A csinos kiállítású füzet az erdélyi részek egyik legregényesebb vidékét ismerteti és hívja föl rá azok figyelmét, kik nyáron kirándulásokat tesznek, fürdőznek vagy ásványvizeket használnak. A fürdők berendezéséről, az árakról, a források hatásáról, az utazásról is tájékoztat. Bevezetőleg Csíkvármegyét irja le, természeti szépségeivel. A fürdőket (Borszék, Tusnád, Kászon-Jakabfalva, Csík-Zsögöd) képekben is felmutatja. Csíkmegye ásványvizei közül több mint huszat sorol föl, a vegyi elemzéssel. Végül a térkép sem hiányzik Erdély keleti részéről. Kapható Budapesten, Hankó Vilmosnál, a budai reáliskolában, 1 frtért.

Magyar patience könyv. «Első magyar patience» czim alatt 232 játszmát adott ki Győrött Pozsgay Dózsa. A patience-játék nálunk is el van terjedve, s a mely türelmes patience-játszó szereti a változatosságot, e könyvben bő választékot találhat. Megrendelhető 1 forintjával Pozsgay Tivadarnál, Budapesten, régi városház.

A Turisták lapjának julius—augusztusi füzete egyszerre jelent meg, gazdag tartalommal és számos szép illusztráczióval. A magyarországi Kárpát-egyesület budapesti szakosztályának eme közlönyét dr. Téry Ödön alelnök és dr. Thirring Gusztáv titkár körültekintő gonddal szerkesztik, s mindenik füzetben kirándulások leirásának alakjában sok érdekest olvashatni hazánk szép vidékeiről, azok történelmi és természeti nevezetességeiről, a nép szokásairól és ezenkivül tájékoztatást a kirándulások legczélszerübb megtételéről.

Az új füzet tartalma a következő: A magyarországi Kárpát-Egyesület központosítása, Szutórisz Frigyestől. Esztergom tájszépségei. (4 képpel,) dr. Kőrösi Lászlótól. Az ágasvári trachit-barlang a Mátrában. (2 rajzzal) dr. Szabó Józseftől. Képek a Fátrából. (4 képpel). Majerszky Bélától. Kirándulás a Vág völgyébe. (12 képpel.) A magas Tátra (10 képpel.) Kolbenheyer Károlytól. A Fultán-kereszt felszentelése, Jász Gézától. Magyar földrajzi intézet. Egyesületi hirek. A M. K. E. budapesti osztálya. Magyarországi Kárpát-egyesület. Különfélék.

A magyar tud. akadémia pályázatai. A tud. akadémián kitüzött pályázatok legnagyobb részére minden év szeptember utolsó napjáig küldendők be a pályázó művek. Az idén a következő jutalomtételek határideje jár le szept. 30-ikán:

1. A *gróf Teleki József* drámai jutalom szomorú játékra, 100 arany. 2. A *Farkas-Raskó* alapítványból hazafias költeményre, 100 forint. 3. A *Bulyovszky Gyula* nevére tett alapítványból ódai költeményre 200 forint. 4. A *Gorove* alapítványból: a hazai és külföldi iskolázás története a XIV. és XV. században, 100 arany. 5. A *Pór Antal* 600 forintos jutalma a Szent Domokos szerzetének, vagyis a prédikátorrend magyarországi történetének a mohácsi vész előtt — megirására. 6. Az *első magyar biztosító társaság* alapjából: Az olasz valuta-kérdés előzményei és pénzügyi eredményeinek kifejtése, 500 forint. 7. A *Lukács Krisztina-alapból* 1000 frtos jutalom: az 1831-ig, a m. tud. akadémia megalapításáig, magyar nyelven megjelent természettudományi munkák és értekezések beható tárgyi és nyelvi megismertetése és önálló becsü irodalomtörténi méltatása, különös tekintettel a műnyelv fokozatos fejlődésére és végül 8. ugyancsak a *Lukács Krisztina* nevére tett alapítványból 1000 frt jutalom a mathematika vagy a mathematikai fizika egy oly fejezetének monografia-jellegü tárgyalására, melynek az utolsó évtizedek tudományos haladásában fontosabb szerep jutott,

Új színművek. «*Az aradi hősnők*» czímet visel Jókai Mór legújabb történelmi vígjátéka. A darab 1735-ben Aradon játszik és három felvonásból áll. E színmű lesz az első őszi újdonság a nemzeti szinházban s ahhoz új díszleteket és korhű jelmezeket is készíttenek. *Csiky Gergely* is új darabot fejezett be s azt a nemzeti szinház igazgatója el is fogadta. E szerint a télen Csikynek két új darabja kerül szinre.

A magyar szinészet száz évi jubileuma megünneplésére irt prológját Váradi Antal már benyujtotta a *nemzeti szinház* igazgatóságához. A költemény czime «*Az uttörők*» és sok alkalmat nyujt a kiállításra. A mű egy estén fog szinre kerülni Jókainak «*Földön járó csillagok*» czimü alkalmi darabjával és a Simai Kristóf által fordított «*Igazházi*» czímü régi vigjátékkal. *Az operaházban* valószinüleg az első magyar dalművet, Ruzitska «Béla futását»-t, e különben is szép zenéjü művet veszik elő diszelőadásul. Hogy a *népszinházban* rendez-e, és milyen jubiláris előadást, arról még nincs hir.

A népszinházban augusztus elejével megkezdődtek az előadások. A «Hőköm Matyi» látványosság járja egyelőre, melynek mindig nagy közönsége van s kivált a gyermek-világ mulat rajta nagyokat.

A budai színkörben aug. 2-ikán «*Florinda kisasszony*» czímü eredeti operette került színre Kövessy Albert és Barna Izsó szerzőktől.

A darab meséje dióhéjban a következő: Florinda (Kopácsy) bátyjának titokzatos meggyilkolása után, Lorenzo nevü (Német) jegyese tudtán kívül férfi ruhában felkeresi Pampinelli (Kovács) polgármestert s leányát óhajtja meghódítani, hogy így hozzájusson egy örökségéhez, mely a polgármesternél van letétben. Azonban a polgármester leányának már jegyese lévén, Florinda szerepet cserél s most mint leány próbál szerencsét. Szépségével meghódítja a polgármestert s egy adott találkán hű szolgája, Trabucillo (Tollagi) segítségével csellel hatalmába keríti a végrendeletet s azután az időközben feltalált jegyesével egybekel. Az előadás sikerült. A szép számban megjelent közönség többször megtapsolta a főszereplőket, Kopácsyt, Németet és Ledof-zkyt szép énekéért, valamint Tollagit játékáért. A szerzőket is többször a lámpák elé hívták.

KOZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A Kárpát-egyesület közgyülése aug. 3-ikán ment végbe Tátra-Füreden. Nagy volt az érdeklődés, mert a közgyülés egyik tárgya gyanánt föl volt vetve a kérdés: hogy az egyesület központja ne tegye-e át székhelyét Budapestre. A szepességiek azért nem tudtak vele megbarátkozni, mert ezzel maga a Tátra-vidék, mely annyi turistát vonz, a többi hegyi vidékkel egy rangba lett volna helyezve. Feszült várakozással jelentek meg tehát a közgyülésen, mely azonban nem határozott ez ügyben, hanem az egyes osztályokhoz utasította az indítványt.

A közgyülésen gr. *Csáky* Albin közoktatásügyi miniszter elnökölt. Megnyitó beszédében egyrészt örömének adott kifejezést, hogy újra megjelenhetett ama férfiak körében, a kikkel egyesülten nem egyszer győzedelmesen megküzdött a nehézségekkel, másrészt sajnálkozását fejezte ki, hogy jelenlegi állásából az egyletnek ügyeit nem szolgálhatja anyyira, mint a mennyire óhajtaná, és miért is annak idején vonakodott is az oly megtisztelő állást elfogadni és csak habozva tett eleget az általános bizalom kényszerének. Most azonban, mikor az egylet felett a bomlás végzetes fellege borong, kettős kötelességül ismeri, helyt állani. Az ezután felolvasott igazgatósági jelentés az elismerés meleg hangján emlékszik meg dr. Roth Samu alelnök elhunytáról, működéséről. Elhatározták, hogy érdemeit jegyzőkönyvileg örökitik meg. arczképét a kárpáti muzeum részére lefestetik s a Tátrának egyik helyét nevéről nevezik el. A jelentés megemlékezik Károly Lajos főherczeg és neje tátrai látogatásáról s az aggteleki barlang új bejáratának áttöréséről. Ez utóbbi munkálatokat Münnich Kálmán (Igló), Benedikt Kálmán és Schlosser Albert (Rozsnyó) vezették s ezért tiszteleti tagokká ajánlattak. Az egyletnek 13 osztálya van, egygyel több, mint az előző évben s Fiumében új osztály van alakulóban. Az egyleti muzeum gyarapodott több gyüjteménynyel, s a bevételi rovatban 7936 frt, a kiadásokéban 7353 frt szerepel. Elnökké újra gróf Csáky Albint választották meg, alelnökké Szőnyey Kálmánt és Dénes Ferenczet, titkárrá Fleischakker lőcsei főjegyzőt, pénztárnokká Mátyus Andrást, a szerkesztőbizottság elnökévé Róth Mártont (Igló), a muzeumi bizottság elnökévé Wünscherdorfer Károlyt (Poprád), s tiszteleti taggá Weber Samu (Béla) eddigi másodelnököt.

A magyar orvosok és természetvizsgálók vándorgyülésére sokan jelentkeztek, s köztük kiváló tudósok.

A Nagy-Váradon tartandó gyülés azért is érdekes, mert ezüttal lesz ötvenedik évfordulója a vándorgyülések meghonosodásának. A gyülésen az orvosi kar beléletét illetőleg több fontos kérdés kerül szóba. A fővárosi orvostanárok közül jelen lesznek: Kovács, Kétly, Fodor, Tauffer, Ajtay, Laufenauer, Hőgyes, Szabó József, Récsey, Purjesz, Koch, Geber, Böke, Iszlay, Árkövy, Szénássy stb. A vándorgyülés külső fényének emelésére Schlauch püspök és Nagy-Várad közönsége minden tőlük telhetőt elkövetnek.

EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Püspöki beigtatás. *Baltik* dunán-inneni kerületi evang. püspök beigtatása e hó 6-ikán történt meg Liptó-Szent-Miklóson. A beigtatási szertartást *Zelenka Pál* miskolczi püspök teljesité.

Az egyházi ünnepre a város földiszitették, s a kerületből nagy számmal jelentek meg a lelkészek és egyházi tagok. A presbyterium közgyülésén, melyen id. Szentiványi Márton felügyelő elnökölt, egyesek kifejezték kedvetlenségüket a püspökválasztás eredménye fölött, de épen Baltik volt ellenjelöltje, Terstyenszky szólalt föl az ellen, s a vita véget ért. Aztán testületileg mentek az uj püspökhöz, kit *Szentiványi* üdvözölt. A püspök azt hangoztatta beszédében, hogy hivatását az egyház és haza javára igyekszik betölteni. Zelenka püspök fogadására 150 lelkész vonult ki a vasuthoz, s harangok zugása és mozsarak dörgése közt kisérték a városba. A beigtatáskor Zelenka szép beszédet tartott, megemlékezve Geduly elhunyt püspök érdemeiről, s buzdította utódját, hogy nyomdokait kövesse. Baltik püspök székfoglaló beszéde is emelkedetten hangzott. A beigtatást lakoma követte.

A váczi püspök aranymiséje. Schuszter Konstantin váczi püspök e hó 3-án tartotta aranymiséjét. A város közönsége e hó 2-án fáklyásmenettel s a város kivilágításával, másnap pedig a jubilánshoz küldendő nagy deputáczióval akarta püspökének aranymiséjét megünnepelni, a püspök azonban levél utján arra kérte a polgármestert, hogy mellőzzenek minden ünneplést, mert ő e napot teljes visszavonultságban akarja eltölteni s egyuttal 500 frtot küldött a városbeli szemérmes és munkaképtelen szegények számára.

A kivilágitás és fáklyásmenet tehát elmaradt s Virter Lajos dr. prépost-kanonok által mondott misén jelent meg egy küldöttség, majd pedig vasárnap a polgármester vezetése alatt a városi képviselők csaknem teljes számban jelentek meg küldöttségileg a főpásztor előtt. A város polgármesterének beszédére a püspök megköszönte a városi képviselőtestület kitüntető figyelmét. Biztositotta a küldöttséget arról, hogy jól tudja azt, hogy első sorban is székvárosát tekinti olyannak, a mely állásából kifolyó kötelezettségei folytán turistát jótékony cselekményeinek gyümölcseit mindenek előtt élvezni jogosult. Végül áldást osztva bocsátotta el a küldöttséget.

A sárospataki református főiskolában a beirás az 1890-dik iskolai évre szept. 1-én kezdődik. Az iskolai év ünnepélyes megnyitása szeptember 7-én lesz. A gymnáziumban szept. 1—4-ig csak protestáns vallásuak vétetnek föl, szept. 5-ikétől más vallásuak is, míg a létszám ki nem telik.

ő Felsége különböző köldöttségeket fogad és délután 4 órakor udvari ebéd lesz. 12-én este a király visszautazik Székelyhidra, hol az ezután következő négy hadgyakorlati nap alatt lakni fog. Székelyhidon naponkint lesznek udvari ebédek.

Stefánia özvegy trónörökösné jul. 2-án Oberammergauba utazott s megtekintette a passiojáték előadását. Oberammergauban megjelenése rendkivüli örömet keltett, s a lakosság és idegenek egyaránt nagy örömmel fogadták. A trónörökösné Lang polgármesterhez szállott. Vasárnapra Erzsébet királyné látogatása van bejelentve Oberammergauban.

József főherczeg levele Jókaihoz. A «Nemzet» József főherczeg egy levelét közli, melyet a főherczeg Jókai Mórhoz irt. A levél megértésére előre kell bocsátani, hogy Margit főherczegnő esküvőjén Jókai nem lehetett jelen, mivel baleset érte. A mint maga elbeszéli, egy cognacos üveget akart felnyitni egy új szerkezetű amerikai dugóhúzóval, s a palaczk nyaka letört és Jókai baltenyerét végighasította. Ugyanakkor a kertjében egy ásós bottal megsértette fejét s így felkötött kézzel, feldagadt állal nem mehetett József főherczeg leányának esküvőjére. A főherczeg levele igy hangzik:

ÚJ DIVATU KALAP.

FIATAL LEÁNYOK AUGUSZTUSBAN.

ÚJ FRANCZIA KALAP.

MI UJSÁG?

A király családi körben tölti aug. 18-ikát, születése napját. Akkorra *Mária Valéria* főherczegnő és férje *Salvator Ferencz* főherczeg is Ischlbe érkeznek Offenseeből. A *királyné*, ki — mint minden évben — az idén is meglátogatta agg anyját, ez alkalomból Possenhofenből érkezik Ischlbe, *Stefánia* főherczegnő pedig Laxenburgból. *Gizella* herczegnő gyermekeivel együtt hosszabb tartózkodásra költözött Ischlbe, mert a király maga mellett akarta látni unokáit, a kiket igen szeret. A király születésnapja után a családtagok búcsut vesznek a királynétól, ki hosszu tengeri utjára indul.

A király a hadgyakorlatokon. Király ő felsége már szeptember 9-én este Bécsből Budapesten keresztül *Nagyrádredra* utazik, hova kiséretével együtt 10-én reggel érkezik meg és Schlauch Lőrincz püspökhöz száll. Délelőtt 10 órakor ő felsége különböző küldöttségeket fogad, 12 órakor pedig Nagyvárad nyilvános intézeteit fogja megtekinteni. Délután 4 órakor részt vesz a király a Schlauch püspök által adott díszebéden, 6 órakor *Székelyhidra* megy. — Székelyhidon szeptember 11-én délután nagy udvari ebéd lesz, a melyen részt vesznek a két működő hadtest különböző parancsnokai. Ugyanaznap délután 6 órakor ő felsége *Debreczenbe* indul, hol a városházában fog lakni. Itt szeptember 12-én délelőtt «*Alcsuthon*, 1890. 3/8. Tisztelt barátom! Nagyot vétkeztem, tudom, hogy julius hó 12-éről kelt szives levelére csak augusztus hó 3 ikán válaszolok. Sulyosbító körülmények, hogy jó üdvkivánatai, melyek azonban nemcsak az én keblemben, de egész családom szivében is mélyen bevésettek, — oly sokáig hálás köszönet nélkül maradtak; — hogy tudván kedves barátomat gyöngélkedő állapotban, távol családi ünnepünktől, mégis hallgattam; de azért ne higyje, hogy hálám nem benső, őszinte és igaz lélekből származó. Enyhítő körülmények vannak ugyan, de ily esetben nem igen fogadják el: ezek csak főben járó ügyekben biráktól kerestetnek ki furfangosan; — azért mégis megkisértem azokat felsorolni; talán még anyagot talál bennük valamely újabb regénynek kevésbbé érdekes mozzanatainak kitöltésére. 1. Margitom menyegzője előtt sokat vesződtem jogi kérdésekkel, vonatkozva a házassági szerződésre (ez pedig épen nem honvédnek való.) — 2. Aztán volt a sok házi gond; igaz, hogy ezeknek sulyosb részét kedves nőmre háritám; hozzá a gyakorlatok a Rákoson. — 3. Az eskövő ünnepélyei, — 4. rögtön rá az elválás fájdalma, — 5. fiam László sikerült 5-ik gimnáziumi vizsgálata Pannonhalmán, — 6. Józsi érettségi vizsgája épen ott (mely fényesen sikerült, minden görög akadály mellett). — 7. Szeretett fölséges királyunk és királynénk egyetlen honn maradt leányának esküvője. — Uram ez jobban indította meg lelkemet, mint saját gyermekemé. Ő is boldog, benső szerelemből ment férjhez, de a szülők egyedül maradtak: nálam van még 5 gyermek otthon. — Bevallom, keservesen sirtam. — 8. Ischlből hazatérve, ebédhez ültem és akkor kongott 5-ször az alcsuthi tornyon és akkor harsogott a tüzoltó-kürt: indultam Fölcsuthra és este 8-kor hazajöttem. Két kazal égett le részben, de dolgoztak az én fiaim és a fölcsuthi tanitványaim emberesen. Családom Ischlből körutat tett a tavak és hegyek mentében és csak 8-án térnek vissza; én haza siettem; nem nekem való a magas hegy és szük völgy. Ezek után kérem, ne haragudjon rám, hogy csak most mondom: Isten áldja meg, hogy családom boldogságában résztvett. Remélem, hogy már teljesen helyreállt balesetéből és maradok váltig őszinte barátja *József* f. h.»

A bolgár fejedelem hazánkban. Koburg Ferdinánd bolgár fejedelem e hó 5-ikén este a 7 órai vonattal *Selmeczbányára* érkezett. A pályaudvaron Koburg Fülöp herczeg és hitvese várta. Kölcsönös szives üdvözletek után *Szent-Antalra* hajtattak s több napig ott maradnak.

A szatmármegyei Kölcsey-ünnepély. Augusztus 8-ikára Szatmármegyéből nagy közönség gyült össze Nagy-Károlyban, hogy kegyelettel áldozzon a megye nagy fiának, kinek emlékét az egész nemzet őrzi. Kölcsey ünnepe a megyeházban kezdődött, melynek közgyülési terme szorongásig megtelt.

Az ünnepélyt *Domahidy* főispán nyitotta meg, ki még személyesen ismerte Kölcseyt. Hálásan elevenitette föl működését, hangoztatva, hogy mindig a szabadelvüség és demokrácia vezette. *Zamathy Ferencz*, főjegyző szólt ezután, méltatván Kölcseybölcs szellemét és eszméit. *Nagy László* alispán mondta az emlékbeszédet, részletesen szólván Kölcsey közéleti és irodalmi működéséről. Erre megkoszorúzták Kölcsey arczképét. *Böszörményi Károly* pedig Szatmár város nevében helyezett koszorút az arczképre. Ezzel véget ért a nagy-károlyi ünnepély, s külön vonaton indultak Szatmárra, Kölcsey szobrának megkoszorúzására. Itt *Gyulai Pál* a tud. akadémia részéről mondott szép beszédet. Fölkeresték a *csekei* sirt is, hol *Lévay József*, a Kisfaludy-társaság nevében beszélt. A sírra a megye nevében is tettek koszorút.

Kölcsey szülőháza. A szilágymegyei *Sző-Demeter* községben emléktáblával jelölik meg Kölcsey Ferencz szülőházát. A márványtábla magassága 80, szélessége 120 cm. lesz a következő felirással:

«EBBEN A HÁZBAN SZÜLETETT
KÖLCSEY FERENCZ
A NAGY HAZAFI ÉS KÖLTŐ, 1790. AUGUSZTUS 8-ÁN.
ENNEK EMLÉKÉRE S A HÁLÁS KEGYELET JELÉÜL
A SZILÁGYVÁRMEGYEI WESSELÉNYI-EGYESÜLET
1890. AUGUSZTUS 8.»

Gr. Andrássy szobra. A közelebbi napokban figyelemreméltó fejtegetések jelentek meg a lapokban gr. Andrássy Gyula szobráról. A szobor ügyében véglegesen még nem döntött a bizottság, mely e végből szeptemberben fog összeülni. A vitás kérdések ezek: hol állítsák föl a szobrot, mikép ábrázolják Andrássyt: polgári viseletben, honvédtábornoki egyenruhában és álló vagy lovasszobor legyen-e az emlék, végül, hogy mily összegben szabják meg a költségeket.

B. *Podmaniczky* Frigyes, a közmunkatanács alelnöke az Andrássy-ut városligeti torkolatát véli legalkalmasabb helynek. Az Andrássy-ut maradandó alkotása az elhunyt államférfiunak s a hely maga is nagy perspektivájával rendkivül alkalmas egy szép szobor számára. A másik szóba jöhető hely az új országház előtti tér, de itt a palota nagy méretei rontanák a szobor hatását. B. Podmaniczky arra a kérdésre nem nyilatkozik, hogy milyen legyen a szobor ábrázolása, mert a tervező művészeknek szeretne szabad kezet engedni. A költségeket félmillióra szeretné emelni, a főváros hozzájárulásával, melynek újjáépülését Andrássy indította meg. — A másik felszólalás *Vajda* János költőnké, ki a «Pesti Naplóban» azt irja, megrémült a hirre, hogy mit akarnak tenni Andrássyval, t. i. ha egyenruhában, lovon ülve állítják az Andrássy-ut végére. Olyan «szörnyüség» ez, — ugy mond, — hogy az általa okozott rémület egy némának is visszaadhatná szólási képességét. El akarják tagadni azt, a mi Andrássyban legnagyobb, minden egyéb képessége fölött uralkodó tulajdonság volt. Külseje is a finom, modern diplomaták eszményképét mutatta. Ebben is volt az élő nemzedék közt fölülmulhatatlan, páratlan. *Vajda* hiszi, hogy Andrássy Gyula a solferinói csatát is jobban meg tudta volna nyerni, mint Gyulay. De ez nem volt a tere. A fekete szalonöltözet illett rá legjobban, annyira, hogy a «katonai egyenruha valósággal lefokozta». Neki, mint katonának emelni szobrot, annyi volna, mintha I. Napoleont drámaírónak ábrázolnák, mert drámát is irt egyszer fiatal korában. A hely választásában is ellenmondás van. A méla ábrándra hangoló városliget eleje lirai költő szobrának való, államférfit, ki szirtek és örvények közt vezette az állam hajóját szerencsésen, a nagyváros élénk forgalmi pontján, szeretett népe közepett kell örökíteni. Például az oktogon közepén. És bár minden ízében magyar ember volt, szakítva az ósdi hagyománynyal, szalonkabátban kell örökíteni. *Vajdának* mély hite az, hogy «Magyarország vagy modern európaivá lesz, vagy nem lesz». Erre kell képességgel birnia a nemzetnek egy másik nagy átalakulásra. S ez még nehezebb, mint a mi Szent István alatt történt, mert a vallást lehet tüzzel-vassal is erőszakolni: de jellemben, erkölcsben, szellemben megújhodni csak úgy leszünk képesek, ha a megújhodás szükségének tudata a nemzet közszelleméből indul ki. Hogy ez teljesülhet, arra Andrássy Gyula volt a legfényesb, legbíztatóbb jelenség, nem akkor, midőn túri süvegben, csáti bottal jártunk mindnyájan, hanem mikor ez az ős «székely magyarunk» fel tudta kelteni hódító modorával a külföld bámulatát, a párisi szalonok irigységét. Andrássy szerencsés tárgya a szobrászatnak, mert alakját nem kell szépíteni, hanem olyannak ábrázolni, a minő volt. Természetesen nehéz föladat sulyos érczben tükrözni az ő hasonlíthatlanul egyénies, könnyed s mégis férfias lényét, melyben a tősgyökeres magyarság legcsiszoltabb párisi szaloni elegancziával párosult. Ebben állt hódító varázsa s a szobrán is ezt kell kifejezni.

Az Arany-szobor agyagmintájával Strobl Alajos elkészült, s a szobor végrehajtó-bizottsága, báró Eötvös Loránd elnöklete alatt, a mult héten tekintette meg a művet a Bajza-utczai műteremben.

A megjelent tagok: Pulszky Ferencz, Keleti Gusztáv, Ybl Miklós, Zichy Antal stb. megelégedésüket fejezték ki a művésznek, ki most már a gipszöntéshez fog hozzákezdeni. Arany alakja szabadon és könnyedén ül a széken, melynek támlájától kevéssé elválik. Ezáltal az alak kissé előre hajlott helyzetet kap, de ez az előrehajlás természetes és fesztelen, azt a benyomást teszi, mintha a költőt valamely nagy eszme ragadta volna meg. Dicsérik az arcz kifejezését és hű hasonlatosságát.

A színészeti kiállításról. A nagy lovagterem díszleteinek festéséhez gróf Esterházy Miklós bécsi megbizottja már hozzá fogott s azokat pár nap múlva készen ideszállítják. Prielle Kornélia szobája ugyan már rendezve van, de a művésznő az egyes csoportozatok elhelyezését nem találta helyesnek s most a saját ízlése szerint az ő jelenlétében újból rendezik. A kiállítás e hó 15-ikén nyilik meg.

Új szinház terve Budapesten. Dr. Silberstein-Ötvös Adolf és Fekete József egy konzorczium nevében kérvényt nyujtanak be a fővárosi hatósághoz új magyar szinház engedélyezése és szubvenczionálása iránt. A kérvény kifejti, hogy az új szinház kizárólag a víg muzsának lesz szentelve, s a felsőbb vígjátéktól kezdve egész a bohózatig művelni fogja úgy a külföldi, mint a hazai vígjátékirók alkotásait. A szinház a Lipótvárosban épülne a Terézváros közelében. A konzorczium, mint kérvényében felemlíti, 750,000 frttal rendelkezik. A terjedelmes folyamodvány úgy művészeti, mint nemzetiségi szempontból részletesen indokolja az új szinház szükséges voltát s elmondja, hogy mint annak idején szükséges volt, hogy a népszinmű s az opera külön váljon a nemzeti szinháztól, úgy szükségessé vált ma, hogy a vig muzsa nyerjen csarnokot.

Postagalambok versenye. A galicziai Przemysl és Budapest közt postalamb verseny volt. A madarakat a przemysli katonai postagalamb-állomásról reggel öt órakor, szép időjárás mellett, levelekkel ellátva bocsátották utnak. Dr. *Dirner Lajos* és *Szám István* budapesti tenyésztők galambjai vettek részt a mérkőzésben. Elsőnek Dirner 5. számu galambja érkezett meg a Zerge-utczai duczba 12 óra 20 perczkor. Hét és fél óra alatt tette meg az utat, mely légvonalban 560 kilométer. Száz forintos dijat nyert. Másfél óra mulva megjött a 8-as számu galamb, mely szintén Dirner tulajdona, majd egymásután további négy. Szám István hat galambja közül estig egy sem mutatkozott.

HALÁLOZÁSOK.

Mazsuránics Iván, volt horvát bán s a legkiválóbb horvát költők egyike, meghalt Zágrábban, e hó 4-ikén. Halála nagy részvétet keltett Horvátországban. Született 1814. aug. 11-ikén Noviban. Első irodalmi kisérletei magyar fordítások voltak délszláv költőkből. Nevelését bátyja, Mazsuranics Antal gondozta, a kinek kívánságára hallgatta Szombathelyen a bölcsészetet. A jogot 1836-ban fejezte be Zágrábban s azután Károlyvárosban nyitott ügyvédi irodát. 1848-ban lépett egy röpiratával a politika terére s ugyanekkor részt vett a Magyarország és Horvátország között folyó kiegyezési tárgyalásokban. A szabadságharcz befejeztével helyettes államügyésze, 1854-ben főállamügyésze lett Horvát-Szlavonországnak; 1860-ban a horvát-szlavon dikasterium elnöke, 1861-től 65-ig udvari kanczellár volt, 1866. okt. 6-án pedig nyugdijba lépett. Az 1867. kiegyezésben is nagy része volt; 1873-tól 1880-ig a horvát báni méltóságot viselte. Mint politikus, a mérsékelt elemekhez tartozott, utolsó időkben azonban inkább a tudományokkal foglalkozott. Egyaránt jeles volt mint epikusköltő, nyelvész és bölcsész; az irodalom terére 1835-ben lépett. Hazája fenkölt szellemet, jó hazafit vesztett Mazsuranicsban.

Wekerle Sándor pénüzgyminisztert a mult héten kettős gyász érte. Alig hogy eltemette napáját, a zempléni főispánnét, Molnár Istvánné, szül. Nyéky Leona urnőt, kinek temetése nagy részvét mellett ment végbe Sátoralja-Ujhelyen, pár nappal később Wekerle Mór nevű fél éves fiacskáját veszté el, ki rövid szenvedés után agybajban hunyt el s vasárnap temették el a megszomorodott apa dánosi birtokán.

Elhunytak még a közelebbi napokban: Biró Ignácz, nyug. honvéd-ezredes 64 éves korában, Tarczalon. Biró mint Leiningen-ezredbeli hadnagy vett részt a szabadságharczban. A moóri csatában többedmagával, köztük Vajkay Károly és Gajzágó Salamon ma is élő jó barátaival, fogságba került. Rövid idő mulva kiszabadulva, a szabadságharcz leverése után török földre menekült s a török kormány szolgálatába állott, hol őrnagyi rangig vitte. A kiegyezés után ő is visszatért s az újjászervezett honvédségbe lépett. Husz évi szolgálata után nyugalomba vonult s ez alkalommal az ezredesi rangot kapta. Utóbbi éveit csendes visszavonultságban töltötte. — Pathó Géza, honvéd-százados, a 23-ik honvéd-gyalogezred 3-ik zászlóaljának parancsnoka, életének 44-dik évében, Erzsébetvároson. — Breslmayer Gottfried, sütőmester, a fővárosi polgárság egyik legismertebb tagja, ki a Terézvárosban képviselőjelölt is volt, 43 éves korában. — Kolozsváry József, ügyvéd, 73 éves korában, Budapesten. — Tolnai Balogh Antal, nyug. m. kir. sótárnok, Balogh Kálmán dr. egyetemi orvoskari tanár édesatyja, 79 éves korában, a fővárosban. — Kollonai Soma, nyug. törvényszéki biró és hites ügyvéd 83 éves, Szatmártt. — Tóth Pápay Sámuel, nyug. kir. járásbiró 53 éves, Szerencsen. — Widder József, nagybirtokos, s abauj-tornai megyebizottsági tag, 65 éves, Balaton-Füreden. — Part Antal, földbirtokos és Tolnamegye bizottsági tagja, 70 éves korában, Tolnán. — Lafrankó József, a főváros egyik legidősebb és tisztelt polgára, városi képviselő és 25 éven keresztül a Lipótváros árvagyámja. — Baksa Barnabás, református segédlelkész, Böszörményben. — Fekete László mérnök, 70 éves, Kunhegyesen. — Kubbauer Ignácz, lugosi főgimnáziumi fiatal hittanár, Temesvártt. — Römer Flórián, nyug. adóellenőr, 60 éves, Lugoson, — Szőllősi István birtokos, régi honvéd, Felcsuthon. — Kertész Ferencz, gyógyszerész m. kir. postamester és távirókezelő 45 éves korában. Lovas-Berényben. — Ifj. Czirfusz Ferencz, zentai gyógyszerész, élete 29-ik évében.

Özv. gróf Almássy Albertné, szül. Jankovich Anna, 57 éves korában, Budapesten, és a salgó-tarjáni családi sirboltban temették el. — Özv. Tóth Ágostonné, szül. Dobay Berta, Dobay Antal orsz. képviselő leánya, 25 éves, Zilahon. — Rüttersstoff Jozefin, az üllői-uti uj kórházban alkalmazott apáczaápolónő, hosszas szenvedés után. — Roszivál Imréné, kit rokona, Roszivál István kanonok és orsz. képviselő látogatásakor Esztergomban ért hirtelen halál. — Gönczy Lenke, id. Gönczy Endre, dévai nyug. városi tanácsos 15 éves leánya, Szászvároson. — Dr. Déry Károlyné, s szül. Herz Nina, tekintélyes szegedi orvos fiatal neje, 31 éves. — Zsivkovits Dragolybné, szül. Brankovics Mina, a módosi szerb plébános neje, Brankovics György szerb patriárkha nővére, 33 éves korában. — Maxintsák Jánosné, szül. Karsa Rozália, tankerületi főigazgatósági nyug. tollnok neje, 73 éves, Kassán. — Takácsy Endréné, szül. Kolosy Matild, 37 éves, Jászberényben. — Pauka Anna, Pauka Mihály m.-államvasuti ellenőr leánya, 12 éves, Felső-Gallán.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

Szabadban. Csak egyszer. Megjöttél. Egy gyermek ravatalánál. Éjjel. A nép. Tehetség és komoly törekvés nyilvánul bennük s kivált a külső és belső forma kezelése dicséretet érdemel; a csinos, jól csengő dalok azonban kissé üresek.

A pinduszi dohány. Kezdő poéta pipájából füstöl.

Z. B. A közönyös czigány. Sokat akar mondani, de a kötött sorok nyűgében, — melyhez szerző, úgy látszik, szokva nincs, — a gondolat zavarossá, homályossá lett.

G—a. A kis képet néhány egyszerű vonással meg lehetett volna festeni vonzón, kedvesen; de most annyi oda nem illő vonás (többnyire rím kedvéért oda csapva, például: *titani-harczot*—arczod, menyország—*morzsát*) zavarja az összhangot, hogy legjobb akarat mellett sem közölhetjük.

Nem közölhetők: *Mióta reám... Mikor a vigalom... Bucsuzás. Áldás.*

SAKKJÁTÉK.

1615. számu feladvány. Pospisil J.-től.

SÖTÉT.

VILÁGOS.

Világos indúl s a harmadik lépésre matot mond.

Az 1608. számu feladvány megfejtése.

Deering M.-től.

Megfejtés.

Világos.	Sötét.	Világos.	a. Sötet.
1. a4—a5	Kd4—c5 (a)	1. ...	Kd4—e4 (b)
2. Hc4—b6	Kc5—d6	2. Vg8—g5	t. sz.
3. Fd2—f4 +	t. sz.	3. Hc4—b6	t. sz.
4. V v. H mat.		4. Vg5—d5—g2 mat.	

Világos.	b. Sötét.
1. ...	d7—d5
2. Vg8—c8	d5—c4:
3. Vc8—e6	t. sz.
4. Fd2—e3 v. Ve6—e5 mat.	

Helyesen fejtették meg: *Budapesten:* K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — *Tarnóczon:* Németh Péter. — *A pesti sakk-kör.*

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 30-ik számában közölt képtalány megfejtése: *Toldi szerelme.*

HETI-NAPTÁR, augusztus hó.

Nap		Katholikus és protestáns		Görög-Orosz	Izraelita
10	V.	E 11 Lőrincz vt.	E 10 Lőrincz	29 G 10 Kallinik	24
11	H.	Zsuzsan. Tibor	Tiborcz	30 Szila	25
12	K.	Klára sz.	Klára	31 Eudoczim	26 Abig.
13	S.	Ipoly vt. Kassz.	Ipoly	1 Aug. Ker. k.	27
14	C.	Özséb. áld. Ath.	Özséb	2 Istv. vt. er.	28
15	P.	N.-Bold.-Assz.	N.-Bold-Assz.	3 Izs. Fauszt.	29
16	S.	Jáczint hv. Rók.	Rókus	4 Efezi 7 gy.	30 S. R.

Holdváltozásai. ● Ujhold 15-én 5 óra 36 pk. d. u.

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklós.**
(L. Egyetem-tér 6. szám.)

Rohseidene Bastkleider fl. 10.50 per Robe und bessere Qualitäten versendet porto- und zollfrei das Fabrik-Dépôt **G. Henneberg** (K. u. K. Hoflieferant) **Zürich.** Muster umgehend. Briefe kosten 10 kr. Porto.

A BUDAPESTI
kereskedelmi Akadémia

f. évi szept. hó 1-én az V. ker., Alkotmány-utcza 11. sz. a. fekvő épületében **harmincznegyedik** évfolyamát nyitja meg. — Midőn ezt a szülők és gyámok figyelmébe ajánljuk, megjegyezzük, hogy az intézet czéljai: **a kereskedö pályára lépö fiatal embereket az általános müveltség alapján a kereskedöi hivatásra, még pedig ennek felsöbb ágaira is minden tekintetben alaposan elökésziteni, öket nemcsak értelmi és szaktudományi, hanem erkölcsi és nemzeti irányban is nevelni, és még mielött a kereskedésbe lépnének, az iskolától telhetöleg gyakorlati tekintetben is kiképezni.** — A három évi tanfolyamból álló intézet igazgatását, szervezetét, tantervét és a felvételi feltételeket tárgyazó értesitőt az igazgatóság kivánatra **bérmentesen megküldi.**

Ugyancsak az igazgatóság készséggel ad felvilágositást az intézetben fennálló és a fővárosi kereskedö-testületek, valamint az intézet vezérlö-bizottsága által alkotott alapitványi tandijmentes helyeket és a tandijmentesség elnyerését illetöleg. — Azon ifjak, kik az intézetben érettségi vizsgálatot tesznek, fel vannak jogositva, hogy hadkötelezettségöket mint egyévi önkéntesek teljesitsék. — Az intézettel egy évi kereskedelmi szaktanfolyam áll kapcsolatban oly ifjak számára, kik gymnasiumi vagy reáliskolai érettségi bizonyitványt nyertek vagy valamely másnemü szakiskola végbizonyitványával rendelkeznek és tisztán a kereskedelmi szaktudományokat egy év alatt elsajátitani óhajtják. — Budapesten, V., Alkotmány-utcza 11. sz. 1890. augusztus havában.

4025 A budapesti kereskedelmi Akadémia igazgatósága.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

VERNE GYULA.

KÉT ÉVI VAKÁCZIÓ.

REGÉNY.

Forditotta HUSZÁR IMRE.

KILENCZVEN KÉPPEL.

Ára füzve 3 frt, vászonkötésben 3 frt 50 kr.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

Árva-Vára.

Történelmi tanulmány.

Irta

ifj. Kubinyi Miklós.

Második javitott kiadás.

Ára füzve 1 frt 60 kr.

Hazánk legkedveltebb savanyuvize

Borral használva kiterjedt kedveltségnek örvend

A MOHAI

ÁGNES

FORRÁS

Legjobb asztali- és üdítőital
Kitűnő szolgálatot tesz az emésztési zavaroknál.

***Ő fensége József főherczeg** asztalán rendes italul szolgál.*
Friss töltésben mindenkor kapható:

Édeskuty L., csász. és kir. és szerb királyi udvari szállítónál Budapesten.
Ugyszintén minden gyógyszertárban, fűszerkereskedésben és vendéglőben.

A versenyczégek hirdetései kényszeritenek engem, szintén hirdetni s figyelmeztetem a t. vevőközönséget, hogy a több részről 135 és 130 frtért hirdetett **Safety** biztonsági kerékpár nálam

csak 121 frt 50 kr. *s ezen gép összes tengelyei, tehát a hajtókák is, golyós csapágyakon forognak. Szintúgy* **gyermek-kerékpárok nagy választékban.**

Tessék kérni legujabb **100-nál jóval több ábrát tartalmazó képes nagy árjegyzékemet, gépkezelési és tanulási utasitásokkal együtt** 10 kr. levélbélyeg ellenében.

KASZÁS ISTVÁN legelső és legnagyobb magyar kerékpár-raktár.
Budapest, VI., Teréz-körút 36. szám alatt.
Kényelmes iskola a házban.

A POZSONYI

KERESKEDELMI AKADÉMIA

alulirt igazgatója által az intézetet látogató vidéki ifjak számára **családja körében** szervezett

bennlakó intézet (internátus)

f. évi szeptember 1-én megnyilik.

Prospektust kivánatra készséggel küld

4251 ***Jónás János*** *igazgató.*

1890. aug. **164. sz.** 1890. aug.

BUDAPESTI SZEMLE

a M. Tud. Akadémia megbizásából szerkeszti

GYULAI PÁL.

TARTALOM:

A római birodalom provinciái. (I.) — Király Páltól.
A csillagászat történelmi jellemvonásai. — r.—s.
Az ethikai determinismus elmélete. (VI.) Pauer Imrétől.
Az ipari kartellekről. (I.) — Mándello Gyulától.
A reformatió hatása a román népre Erdélyben. (II.) — Moldován Gergelytől.
A régi Magyarország utolsó éveiben. Regény. (V.) — Pálffy Alberttől.
Költemények: A philister. — Kozma Andortól. — Útban. — Csengeri Jánostól.
Scherer Edmund. — t. —
Burgonyakeményitő gyárak fölállitásáról hazánkban. — Mudrony Páltól.
Értesitő. Bartók L.: Erdőzúgás. — f. — Kanyaró Ferencz: Zrinyi ismeretlen munkája. — d. — Acsay Ferencz: A prózai műfajok elmélete. — lfs. — Magyar középiskola. — m.

Megjelen évenkint 12-szer 10 ívnyi havi füzetekben. Előfizetési ára bérmentes küldéssel egész évre 12 frt, félévre 6 frt.

FRANKLIN-TÁRSULAT
magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapesten.

Legjobb és Leghirnevesebb
Pipere Hölgypor

La VELOUTINE

Különleges Rizspor
BISMUTTAL VEGYITVE

CH. FAY, ILLATSZERÉSZ,
PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS.

DEPOSÉ

Dr. Lengiel Fr.-féle nyirfabalzsam.

Kir. szab. Svédhonra.

Már magában véve azon növényi nedv, a mely a nyirfából kifolyik, ha annak törzsét megfurjuk, emberemlékezet óta mint a legkitünőbb szépitő szer volt ismeretes, ha azonban ezen nedv a feltaláló utasitásai szerint, balzsammá alakittatik át, csak akkor nyer ugyszólván csodálatos hatást.
Ha este megkenjük vele az arczot vagy más bőrrészeket, akkor másnap csaknem észrevehetetlen pikkelyek válnak le a bőrről, a mely ezáltal fehérré és gyöngéddé válik.
Ezen balzsam kisimitja az arczon a ránczokat és himlőhelyeket, ifju arczszint, a bőrnek fehérséget, gyöngédséget és üdeséget kölcsönöz; a legrövidebb idő alatt eltávolitja a szeplőt, májfoltot, anyajegyeket, orrverességet, bőratkát s a bőr minden más egyéb tisztátalanságait. Ára egy korsónak, használati utasitással együtt, 1 frt 50 kr.
Dr. Lengiel orvosi Benzoe-szappana a legalkalmasabb bőrápoló szappan, mely a bőrt gyengéddé s finommá teszi s hivatva van a nyirbalzsam hatását előmozditani. Ára 60 kr. Kapható minden jobb gyógyszertárban. Főraktár **Török József gyógyszertárában, Budapest, király-utcza 12. — Aradon: Ring S. gyógyszerésznél.**

VÉGHLESI

VERA-FORRÁS.

Hazánk legtisztább, legolcsóbb és legjobb szénsavdus, égvényes **savanyuvize.**

VEGHLES-SZALATNÁ-n (Zólyom-m.)

Mindig friss töltésben kapható a budapesti főraktárban:
Erzsébet-körút 56-ik szám alatt.
Telephon-összeköttetés.
Számos raktár a vidéken.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

A franczia rémuralom története.

A legujabb források felhasználásával.

Irta

Várnai Sándor.

Képekkel. — Ára füzve 1 frt 60 kr.

Tartalom: Előszó. — A nemzetgyülés megnyitása. — A Bastille bevétele. — A király Párisban. — A királyi család szökése. — A hadüzenet. — Junius 20. — A marseille-iek Párisban. — A királyság utolsó napja. — Uj emberek. — Szeptember 2-ika. — A konvent. — A Temple. — A királydráma. — A jakobinus-programm. — A girondisták. — Corday Sarolta. — A fogoly királyné. — Mária Antoinette pöre. — Mária Antoinette a vérpadon. — A girondisták pöre és halála. — A «Terreur». — A vértörvényszék. — Danton és társai. — Egy magyar áldozat. — Robespierre bukása. — Függelék. — A dauphin legendája.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

A családi boldogság.

Mindenrendü asszonyok és leányok számára.

Szerkesztette

KALOCSA RÓZA.

Ára füzve 80 kr, keménykötésben 1 frt.

Egy szó becses haziasszonyainkhoz!

Ujdonság, czélszerü és olcsó!

Stölzle kizárólagos szabadalma

befött gyümölcs, befött főzelékek és konzervféléknek való légmentes zárral ellátott üvegek használatára.

A gyümölcsnek, valamint a főzelékeknek és konzervféléknek az üvegben való fölforrasztása, nemcsak hogy nem czélszerü, hanem fölösleges is — a gyümölcs nyitott edényekben fölforrasztandó és ezután az üvegben töltve, lezárva kész, — minden további fölforrasztás elesik.

Ezen üvegek **12 nagyságban** kaphatók. Árjegyzékek, valamint használati utasítások ingyen és bérmentve küldetnek. Figyelembe ajánljuk egyuttal igen czélszerü üveg czitromfacsarónkat, valamint légmentes vagy üveg csavarral ellátott tejes palaczkjainkat is.

Stölzle C. Fiai

üveg-gyárosok, Budapest, Király-uteza 50.

A Franklin-Társulat kiadásában megjelent és minden könyvárusnál kapható:

Asbóth János.

„A Zaharától az Arabáhig"

Utazás Egyiptomban és Palesztinában.

Képekkel. *Ára vászonkötésben 2 frt 40 kr.*

Az egyévi önkéntes

a közös hadseregben és a magyar kir. honvédségben.

Kézikönyv

EGYÉVI ÖNKÉNTES-JELÖLTEK,

továbbá

papnövendékek, tanitójelöltek, öröklött mezei gazdaságok birtokosai, családfenntartók és a hatóságok számára.

Az uj véderő-törvény (1889. VI. t. cz.) alapján

HITELES FORRASOKBOL

(törvényekből, rendeletekből, szabályzatokból és utasitásokból)

szerkeszté

KACZIÁNY GÉZA

magyar kir. sz. k. v. honvédhadnagy.

Irálymintákkal. — Harmadik teljesen átdolgozott és tetemesen bővitett kiadás.

A teljes munka ára egy kötetben füzve 1 frt 20 kr.

Külön: I. füzet, 80 kr. — II. füzet (vége), 40 kr.

ELSŐ RÉSZ. **A véd̈törvény és a katonai szolgálat általános elvei.** A véderő-törvény. — Területi beosztás, hadkiegészitő hatóságok. — A rendes sorozás előmunkálatai. — Kedvezmény a tanulók számára a jelentkezés körül. — Az állitásra kötelezetteknek tilos megnősülniök. — A szolgálattól való mentesség kedvezményének érvényesitése. — A póttartalék.

MÁSODIK RÉSZ. **Az egyévi önkéntesek.** A védkötelezettség és tényleges szolgálat tartama. — Az egyévi önkéntesség föltételei. — A főgymnasiumokkal és főreáltanodákkal egyenjogu intézetek. — A tudományos képzettség igazolása felvételi vizsga által. — Az egyévi önkéntesek jogai. — A folyamodványok benyujtása és okmányolása. — Az orvosnövendékek-, gyógyszerészek- és állatorvosokra vonatkozó külön szabályok. — A hadköteles kor előtt folyamodók fölavatása. — Egyévi önkéntesek fölavatása sorozás után. — Az egyévi önkéntesi jog utólagos megadása. — Az önkéntesi jog megadása póttartalékosok részére. — Az önkéntesi jog megadása háboru ideje alatt belépőknek. — Szabad választás a szolgálati kedvezmények között. — A honvéd-önkéntesek. — Az egyévi önkéntesi jog elvesztése. — Önkéntesek, kik hivatásszerü hadapródok akarnak lenni. — Tengerész-jelöltek felvétele a hadi tengerészethez.

HARMADIK RÉSZ. **A tényleges szolgálat.** A szolgálat megkezdése, elhalasztása. — A szolgálat első éve. — Áthelyezés más csapathoz, saját költségen szolgálók lakása, becsületügyi eljárás. — Az önkéntes-iskola. — A honvéd-önkéntesi iskola. — Altiszti vizsga, gyakorlati kiképzés. — A tiszti vizsga. — A tiszti kinevezésre szükséges okmányok. — A vizsga elhalasztása, le nem tevése. — Az egyévi önkéntesek második tényleges szolgálati éve. — Az egyévi önkéntesek tényleges szolgálata a hadi tengerészetnél. — Az egyévi önkéntesek tényleges szolgálata a katonai igazgatási szakoknál. — Az egyévi önkéntes orvosnövendékek tényleges szolgálata. — Az egyévi önkéntes gyógyszerészek tényleges szolgálata. — Az egyévi önkéntes állatorvosok tényleges szolgálata. — A póttartalékosok egyévi önkéntesi szolgálata. — Az egyévi önkéntesek kezelése háboru (mozgósitás) esetén. — Kedvezmény a főiskolák hallgatói számára.

NEGYEDIK RÉSZ. **Tartalékosok és póttartalékosok.** A póttartalékosok katonai kiképeztetése. — Fegyvergyakorlatok. — A tartalék-legénység fegyvergyakorlatai. — A tartalék-tisztek (katonai hivatalnokok) és hadapródok (segéd-orvoshelyettesek) egyver- (szolgálati) gyakorlatai. — Áthelyezés a honvédségbe. — Elbocsátás és kilépés s hadseregből (honvédségből) — Ugyirat-minták az első és második részhez. — Ugyirat-minták a harmadik és. negyedik részhez.

Magyarhon első, legnagyobb és legjobb hirnevü óraüzlete.

BRAUSWETTER JÁNOS SZEGEDEN

Alapittatott 1847-ik évben.

cs. kir. és m. kir. szab. chronometer és műóràs, föltalálója az első egyedüli kulcs nélkül fölhuzható remontoir inga-óráknak stb. stb.

ÓRÁK 10 ÉVI JÓTÁLLÁS MELLETT ARANY ÉS EZÜST ÉKSZERTÁRGYAK RÉSZLETFIZETÉSRE

Kitüntetve: London 1871. Kecskemét 1872. Bécs 1873. Ujvidék 1875. Szeged 1876. Páris 1877. Székesfehérvár 1879. Budapest 1885.

Alapittatott 1847-ik évben.

Levélbeli megkeresésekre pontosan válaszoltatik. Képes árjegyzék bérmentve. Javitások pont. eszközöltetik.

Magyarhon első, legnagyobb és legjobb hirnevü óraüzlete.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent s minden könyvárusnál kapható:

GYAKORLATI SEBÉSZET

Irta

Dr. KOVÁCS JÓZSEF

egyetemi tanár.

Első füzet. — Ára füzve 1 forint 50 krajczár.

Az egész munka 9—10, körülbelül 10—11 nagy nyolczadrét alaku ivr terjedő füzetből fog állani és 1891. év októberig teljesen kikerül a sajtó alól.

Az első füzet tartalma:

Első rész. *Bevezetés.* — A sebészet feladata és eszközei. — A sebészet múltja s haladásának útjai. — A sebészet az iskolában és a gyakorlatban. — **Második rész.** *Sebészi kórismézés.* — A beteg panasza. — A kórismézés eszközei: látás, hallás, tapintás, szaglás; a betegségnek ezen eszközök által kiderithető tünetei. — A kutató. — A beszürás és bemetszés mint kórismező segédeszközök. — A szervek működése. — Láz. — Fájdalom. — A váladékok vizsgálata. — Körülzömény. — Körlefolyás. — A kiderített tünetek egybevetése. — Statistika értéke a kórismében. — **Harmadik rész.** *Általános sebészi kór és gyógytan.* — A lob (inflammatio). — A lob tünetei. — A lob kórtana. — A lob okai. — A lob lefolyása. — A lob terményei. — A geny. — A lob kórismézése. — A lob különböző alakjai. — Gümős lob. — Bujakóros lob. — Actinomycosis. — A lob gyógytana. — A lobot okozó inger eltávolitása. — Tüneti gyógyeljárás. — A nyugalom. — Hideg és felmelegedő borogatások. — Bemetszés, vérelvonás. — A geny kibocsátása. — Általános kezelés. — A lágy szövetek lobja. — A bőr heveny lobja. — Dermatitis. — Furunculus. — Carbunculus. — Lupus. — Fekélyek. — Mechanicus eredetü fekély. — Gümős fekély. — Görvélyes fekély. — Bujakóros fekély. — A fekélyek gyógyitása. — A bőr tültengései. — Kérgesedés. — Tyúkszem. — Börszarv. — Hegyes függelyök. — Szemölcsök. — A bőr alatti kötőszövet lobja. — Elephantiasis. — A nyákhártyák lobja. — Hurut. — Croup. Diphteritis. — A nyákhártyák gümőkóros lobja. — A nyákhártyák bujakórja. — Az izmok heveny lobja. — Genyedő lobok az izmokban. — Az izmok idült lobja. — Gümőkór és bujakór az izmokban. — Az inak lobja. — Heveny inhüvely-lob. — Genyedő inhüvelylob. — Idült inhüvely-lob. — Gümőkóros inhüvely-loh. — Az inhüvely és in bujakóros lobja. — A véredények és nyirkerek lobja. — Az üterek heveny lobja. — Genyes ütérlob. — Arteritis obliterans. — Arteritis atheromatosa. — Aggsági üszök. — A visszerek lobos megbetegedése. — Viszeres csomók lobja. — A nyirkedények lobja. — A nyirkmirigyek lobja. — A nyirkmirigyek gümős és bujakóros lobja. — Az idegek heveny és idült lobos megbetegedése. — A csontok lobja. — Heveny csontlob. — Elsődleges heveny csontlob. — Heveny csontvelőlob. — Csonthéreglob. — Necrosis. — Csonthártyalob. — Idült csontlobok. — Gümős csontlob. — Caries. — Bujakóros csontlob. — Actimomycosis a csontban. — Az izületek lobja. — Heveny izületlobok. — Heveny savós izületlob. — Heveny genyes izületlob. — Hurutos izületlob. — Heveny másodlagos izületlob. — Blennorrhoicus izületlob. — Az idült izületlobok. — Idült savós izületlob. — Idült genyes izületlob. — Idült csúzos izületlob. — *Arthritis deformans.* — Köszvényes lob. — Neuropathicus izületlob — Athritis tabica. — Gümős izületlob. — Bujakóros izületlob. — Függelék: A nyákerszények heveny és idült lobja.

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

A SZAHARÁBAN.

UTIRAJZOK ÉS TANULMÁNYOK.

Irta

ALVINCY SÁNDOR.

Harminczöt képpel. *Ára füzve 1 frt 60 kr.*

Tartalom: E könyvnek szelleméről. — Az arabs czivilizácző. — Algeria. — Az arabs. — Az arabok az európaiakról. — A nők jogi és társadalmi állapota. — A «Hurik». — Nevelés. — A «Zauja»-k. — A költészet. — Arabs troubadour. — A Szahara. — A Sott-ok. — A homokbuczkák. — Az oázok. — Sátor alatt. — Társadalmi rend. — Vendégszeretet. — Ünnepélyek és közmulatozások. — Vadászat. — Az arabs ló. — Rabszolgák. — A rabszolgakereskedés Szudánban. — A karaván. — Egy rabszolgakaraván útja Szudánba. — Az iszlam és a papság. — Hit fényes nemzeti jövőben.

Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest, Egyetem-utcza 4. szám.)

33. SZÁM. 1890. BUDAPEST AUGUSZTUS 17. XXXVII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre 12 frt, fél évre — 6 •. Csupán VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt, félévre — 4 •. Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt, félévre — 3 •. Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

KÖLCSEY EMLÉKE.

Szatmármegye már többször megmutatta, hogy a hazafi erények, az elszánt s kitartó politikai küzdelem képviselői iránt tisztelettel, hálával viseltetik. Különösen Kölcsey emléke élénken élt a megye szivében, mely fel-feldobogott a lelkesüléstől, ha elismerést, borostyánt kelle nyujtani a halhatatlan költőnek, kritikusnak, egykori követének s híres szónokának. Mindjárt első izben, mikor Kölcsey halála után először gyültek egybe a megye rendei, 1838 szept. 10-én, közakarattal elhatározták, hogy a súlyos veszteséget körlevélben adják tudtára mind ama megyéknek, a melyek Kölcseyt táblabirájokká választották. Tudják, érzik, hogy «a teremtő lélek fentartja magát műveiben, melyeken az örök életet keresztül fuvalta»; tudják, hogy Kölcsey neve, «késő századok után is ragyogni fog s emlékezetét maga az örökkévalóság mindenkoron őrzi», de nem tartják feleslegesnek mégis hirül adni, hogy közgyülésükben azt a határozatot hozták, mely szerint Kölcsey *mellképe* tanácskozási termükben «pártyi ugyan, de szives jutalmazására az érdemnek s buzdítására a jelen és jövő kornak, felfüggesztessék.» A veszteség feletti fájdalom sokkal nagyobb, semhogy azt megoszthatnák másokkal, nem is keresnek vigasztalást, hisz azt a többi megye rendei velük együtt «egyformán nem találnak», de az atyafiság kötelességét — úgy mond e körlevél — teljesiteniök kell.

Még nem ért e körlevél rendeltetési helyére, mikor a főváros irodalmi körei mintegy megrémültek a gyászos hír hallatára. Pap Endre küldé a leverő hírt először Toldynak, mint az akadémia akkori főtitkárának, de nem e levélből értesültek először a veszteségről. Bártfay László, az elhunyt egyik legbensőbb barátja, nyert arról tudomást Rába ügyvéd leveléből, s hogy mily hatást tett e váratlan halál Kölcsey jó barátaira: azt épen Bártfay naplójegyzetei mutatják legjobban, legélénkebben, úgy hogy azt semmiféle kommentár sem tudná oly élénken festeni. Szabad legyen tehát e papirra vetett jegyzetekből néhány sort idéznünk.

Aug. 29-ikéről ezeket olvassuk Bártfaynak, a M. N. Múzeumban őrzött, eddig még kiadatlan naplójában:

«*Szerda* . . . Menőben valék a játékszinbe, midőn Rába levelét vevém a Kölcsey haláláról. Megdermedtem a hírre. Kalapomat ragadám s futva-futottam a Nagyhid utcza felé a Fáy-házhoz. Szemere Palira esett első gondolatom. De ő és nője már színházba menének. Oda futottam. Szemere megpillantott s magához szólitott, fognék mellette helyt. Iszonyú kinok közt ülék oldalánál, kivált midőn változást vevén rajtam észre, faggatott, kérdezett, mi bajom. — A történet s pillanat sokszor könnyebben segitik ki az embert, mint a legnagyobb fontolgatás melletti rákészülés. Azt mondám neki: nagy, nagy bajom van, — oly állapotban vagyok, mint az áradás idején. Ez részvétre gerjeszté öt irántam, igy talán könnyebben fogja elviselhetni a gyászos hir csapását. — Játék után nőjének súgtam meg a dolgot egész testemben remegve, hogy férjét készithesse el. — Itthon közlöttem a tudósitást nőmmel. A mint leverve valánk, képzelhető, milyen éjt töltöttem.»

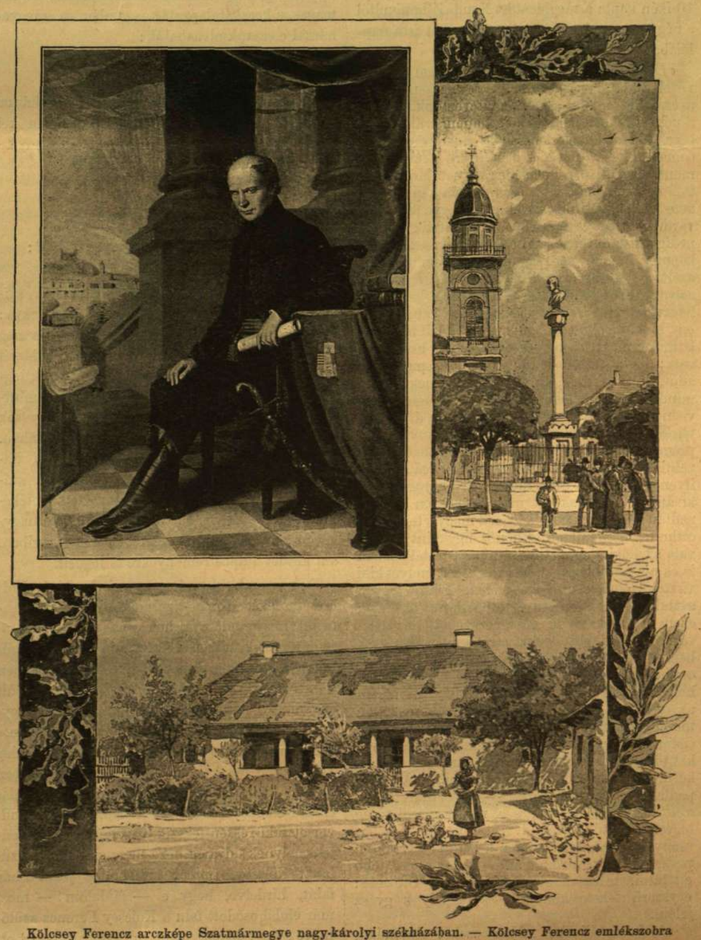

Kölcsey Ferencz arczképe Szatmármegye nagy-károlyi székházában. — Kölcsey Ferencz emlékszobra Szatmár főterén. — Kölcsey Ferencz születési háza Sző-Demeteren. — Berky Dezső fényképei után.